

UNGDOM OG TRO

Jehovas vitne i møte med skolen

**ERFARINGSBASERT MASTER
RELIGION OG ETIKK
AVH505 (30 ECTS)**

HILDE TAEN, HØST 14

**Veileder:
Professor Heid Leganger-Krogstad**

Det teologiske Menighetsfakultetet

Ungdom og tro

*Mitt rike er ikke av denne verden
Joh. 18,36*

Innholdsliste

FORORD.....	5
Kapittel 1 INNLEDNING	6
Kort Narvikhistorikk med blikk på religiøse perspektiver.....	7
Narvikungdommen.....	8
Tematikk.....	8
Forskningsoversikt.....	9
Analyseenhet og problemstilling.....	11
Metode.....	12
Kapittel 2 TEORI.....	13
Historikk, Jehovas vitner.....	13
Bibelstudentene, starten på en bevegelse.....	13
Endring av navn og andre ytre markører.....	14
Mer husforkynnelse og store stevner.....	15
Systematisering av trinnene i troen.....	16
Styret i Brooklyn.....	16
Nasjonalt.....	16
Lokalt.....	17
Dobbelkvalifisering og integrerende sosialisering.....	17
Teologi.....	19
Navnet på Gud.....	20
Treenigheten.....	21
Korset.....	21
Sakramenter.....	21
Frelse.....	22
Endetiden.....	22
Samfunnet.....	22
Etikk og dagligliv.....	23
Jul og påske.....	24
JV- sekt eller menighet?.....	24
Kap 3 METODE.....	25
Intervju og deltagende observasjon som metode.....	25
Deltagende observasjon.....	25
Intervju.....	25
Feilkilder.....	26
Ethiske overveielser.....	27
Tolkning av materialet.....	29
Kap 4 ANALYSE.....	30
Et møte hos Jehovas Vitner.....	30
Et søndagsmøte.....	31
Et torsdagsmøte.....	32
På stevne.....	33
Søndagsmøtet.....	33
Jehovas vitner og forholdet til skolen.....	35
Det juridiske og formelle.....	35

Ungdom og tro

JVs holdning til utdanning.....	36
Intervju med informantene.....	36
Forhold til egen menighet.....	37
Personlig tro.....	41
Forholdet til medelever.....	42
I klasserommet.....	45
Fag og emner.....	46
Naturfag.....	47
RLE.....	48
Samfunnsfag og andre fag.....	48
Politisk aktivitet.....	49
Høytider og merkedager.....	50
Etiske utfordringer.....	51
Forventninger fra samfunnet: Utdanning.....	52
JV og Kunnskapsløftet.....	53
Skolens tilrettelegging når troskonflikt oppstår.....	55
Hvilke løsninger velger informantene i en troskonflikt?.....	57
Ytre støtte.....	58
Krysspress.....	59
Kapittel 5 DRØFTING OG KONKLUSJON.....	60
Forholdet til menigheten.....	60
Forholdet til medelever.....	61
Fag og aktiviteter på skolen.....	62
Naturfag.....	62
RLE.....	63
Samfunnsfag.....	64
Høytider og markeringer.....	64
Etiske utfordringer og forventninger fra samfunnet.....	65
Homofili.....	65
Videre utdanning.....	65
Konklusjon.....	67
LITTERATURLISTE.....	69
Vedlegg 1: INTERVJUGUIDE, JEHOVAS VITNE- UNGDOM.....	71

FORORD

Som lærer i ungdomsskolen møter man fra tid til annen elever som har en annen trostilhørighet enn majoritetskulturen. Disse elevene blir fort «usynlige» i en travel skolehverdag, ofte fordi læreren ikke har nok kunnskap om troen deres. Når man ikke har troen «under huden» er det lett å glemme at tro og trospraksis angår hele mennesket, og derfor er det lett å overse de konfliktene minoritetselvene kan oppleve.

Jeg ønsker i denne oppgaven å sette søkelyset på ungdom fra Jehovas vitner (heretter kalt JV / JV-ungdommen), og vil undersøke hvordan, og om de, opplever troskonflikter i møte med skolen, og på hvilken måte de løser disse, samt undersøke hvordan de opplever at troen deres blir ivaretatt i skolehverdagen.

I arbeidet mitt har jeg intervjuet ungdom, snakket uformelt med foreldre og andre menighetsmedlemmer, samt deltatt på møter av ulike slag. Ved noen anledninger har jeg også hatt besøk av JV hjemme hos meg der de har hatt Bibelstudier med meg. Jeg vil takke JV-menigheten i Narvik for at de har tatt så godt i mot meg og svart på spørsmål, og til informantene for at de har delt sine opplevelser med meg.

Jeg vil også benytte anledningen til å takke min veileder Heid Leganger- Krogstad for tålmodighet og veiledning.

Jeg håper jeg med denne oppgaven har fått satt søkelyset på en elevgruppe som ikke er så stor i antall, men som bor i hele landet og derfor på mange måter kan den være representativ også for andre minoritetsgrupper. Min erfaring kan kanskje også være med på å klargjøre tematikken for andre lærere som jobber med elever fra JV.

Narvik, oktober, 2014

Hilde Taen

Kapittel 1 INNLEDNING

I et stadig mer flerkulturelt og sekulært samfunn vil skolen speile det som rører seg i samfunnet. Elevgruppen er ikke en homogen masse, men heller representanter for ulike kulturer og livssyn. I denne flokken vil graden av seriøsitet rundt egen trosbakgrunn selvfølgelig variere, men skolen og læreren er forpliktet til å vise respekt for, og tilrettelegge for hver enkelt elevs egenart og tro.

Vi kommer vel neppe utenom at for mennesker som har en religiøs tro, er dette en stor del av deres personlige identitet. Religiøs tro kan ikke timeplanfestes til RLE-faget (religion, livssyn og etikk), men angår hele livet, alle fag og alle situasjoner. Det blir derfor kunstig å skille ut RLE-faget som det eneste som skal settes under lupen, selv om dette faget tillegges et særansvar for integrering.

Dette er en kvalitativ, empirisk oppgave innenfor skolerelatert religionspedagogikk. Jeg undersøker JV-ungdommens mulige konflikter i 4 skoler i Narvik og omegn, og bruker intervju og feltarbeid som metode.

Opgavens tittel «Ungdom og tro. Jehovas vitne i møte med skolen» viser til hvordan JV-ungdom opplever møte med skolehverdagen. I lys av deres egne utsagn, og ved innsyn i den opplæringen de får i menigheten, vil jeg prøve å finne ut om det de lærer og opplever på skolen kolliderer med deres tro og livsforståelse. Der dette kolliderer ønsker jeg å finne ut hvilke strategier ungdommen bruker for å håndtere dette - agerer de kollektivt eller individuelt? Hvor henter de støtte og styrke for å stå i konfliktene?

Selv om jeg bare har intervjuet et fåtall ungdommer på et begrenset geografisk område, kan de funnene jeg har gjort likevel være aktuelle også utenfor min kommunegrense. JV er en verdensomspennende organisasjon som er opptatt av at forkynnelsen og tenkingen skal være lik over hele kloden. I Norge bor de geografisk spredt, og de bestreber seg på at de ikke skal bo i lokale «ghettoer». Ettersom de heller ikke har privatskoler, vil man møte JV-elever i hele landet, og derfor kan de svarene mine informanter gir være relevante også for andre som jobber med JV-ungdommer. I mine funn ble jeg overrasket over hvor få konflikter informantene mine tilsynelatende opplever, og hvor smidig de løser de som oppstår. Likevel er det ikke alltid et helt knirkefritt skole-hjem-samarbeid som rapporteres. JV legger vekt på og ikke være til bry eller sjenanse, men er likevel nøye på å sette ned foten når troen blir utfordret.

Kort Narvikhistorikk med blick på religiøse perspektiver

Med sine drøye 100 år er Narvik en relativt ung by, og med sine 18000 innbyggere er den en typisk norsk småby.

Ulikt fra de fleste andre nordnorske tettsteder er ikke byen bygd opp rundt fiskerbonden, men i kjølvannet av malmfunn i de svenske fjell. Da jernbanen fra Kiruna (Sverige) til isfri havn i Ofotfjorden ble bygget rundt forrige århundreskifte, var Norge fortsatt i union med Sverige, og således var det logisk å anlegge en by ved en kyst som hadde Golfstrøm slik at jernmalmen kunne fraktes ut i den store verden.

I et område der det før var noen få gårder og noe samisk befolkning, ble det nå et yrende liv med anleggsdrift, rallare som bygde jernbanen, skjenkesteder, horehus - og religiøs aktivitet.

De første religiøse gruppene som etablerte seg i den nye byen var Frelsesarmeen, tett fulgt av Misjonskirken og Jehovas Vitner. I de første 50 – 60 årene av byens historie poppet det opp stadig nye kirkesamfunn. Den norske kirke med sine ulike organisasjoner, deriblant Læstadianerne som var på fremvekst etter en vekkelsebølge på Nordkalotten, baptister, metodister, pinsevenner, adventister og katolikker etablerte seg med sine bygg og menigheter. Narvik var en internasjonal sjøfartsby med impulser fra mange land.

Noen tiår senere er mange av disse borte, og i 2014 er det bare Den norske kirke (Dnk), Læstadianerne (som mer eller mindre har brutt med Dnk, om ikke i navnet, så i praksis i gavnet), Frelsesarmeen, Misjonskirken, pinsevennene og Jehovas Vitner som er aktive i byen i større eller mindre grad.

De ulike kirkesamfunnene har funnet sin plass i bysamfunnet, noen mer synlig enn andre. De utmerker seg med sine særtrekk, men selv om det foregår aktivitet, er majoritetsnarvikingen sekulær, allmenreligiøs eller i beste fall «passiv kristen». Selv om dåps- og konfirmasjonsstatistikken er stabilt relativt høy (Dnk) gir ikke dette noe positivt tilskudd på kirkebesøksstatistikken.

Narvik har et visst innslag av andre religioner, for det meste på grunn av innvandring, og for noens vedkommende som et resultat av konvertering.

Byen har en liten mormonmenighet, og et par ganger i året kommer misjonærer på tjeneste. Disse pent kledte unge menn, som regel amerikanske, vises godt i bybildet og blir av mange forvekslet med Jehovas Vitner.

I dette mer eller mindre kirkepluralistiske samfunnet utgjør Jehovas Vitners i underkant av 100 medlemmer mindre enn 2 % av befolkningen. Til tross for Jehovas Vitners tilstedeværelse så og si i

hele byens historie, blir de av mange oppfattet som en «fremmed fugl.»

Narvikungdommen

En gjennomsnitts Narvikungdom er opptatt av sport, kultur, «senterhenging», festing, skolearbeid, data og alt annet som moderne, norske ungdommer er opptatte av. Narvikungdommen har en noe tøff omgangsform, der bannskap er en naturlig del av vokabularet.

En ungdom fra JV vil skille seg ut, oppførselen vil være «penere», og klærne kanskje ikke fullt så utfordrende. Dette gjelder selvsagt også Læstadianerungdommen og til dels andre kristne grupperinger, men i denne oppgaven vil jeg fokusere på Jehovas Vitne-ungdommen, og hvilke utfordringer deres annerledeshet fører til i skolehverdagen.

Tematikk

Karl Olav Sandnes starter boka «Med Homer i sekken» (2011) med fortellingen om en skolegutt i det 4. århundret etter Kristus. Blant «Papyrus Boriat» fra Egypt finnes det noen sider fra en kladdebok til denne gutten. Øverst i et hjørne er det tegnet et kors og starten på en kjent velsignelse. Resten av kladdeboken inneholder tradisjonelle opptegninger fra den greske utdanningen, der Homer var utgangspunktet for all undervisning.

Med denne fortellingen peker Sandnes på et dilemma for den kristne familien i antikken: skulle de sende eleven til en skole som fremmet gresk kultur og moral for å sikre at gutten fikk den nødvendige opplæringen i lese og skrivekunsten, og samtidig risikere at den unge ble besudlet av et ukristelig tankesett? Eller skulle de sørge for at sønnen ikke fikk negativ påvirkning og godta at han ikke fikk tilegnet seg lese og skriveferdigheter?

Gutten i teksten er sendt til skole, men for egen beskyttelse mot negativ påvirkning har han valgt å tegne et kors og skrive ned starten på en velsignelse. Han var sannsynligvis en vanlig gutt, som borger av det samme samfunnet som de andre guttene, men med en annen tro, og dermed også en annen moral enn de andre guttene ble oppdratt til.

Denne historien fascinerte meg, for den peker helt frem til vår tid, og illustrerer en problematisk situasjon som mange ungdommer i dag opplever. Jeg tenkte umiddelbart på mine Jehovas Vitne-elever. De har ingen åpenbare ytre markører, som hudfarge, hodeplagg eller særegen klesdrakt, som

Ungdom og tro

skiller de fra de andre, men kommer på skolen med et annet verdisett og en annen tro enn majoritets eleven.

Hvordan «overlever» de skolehverdagen? Hvilke teknikker har de utviklet for å beskytte seg mot det de opplever som vranglære og dårlig moral?

For å finne ut mer om dette valgte jeg en kvalitativ undersøkelsesmetode der jeg intervjuet et utvalg ungdom fra Jehovas Vitner. Problemstillingen er sentrert rundt eventuelle konflikter mellom personlig tro og den skolesituasjonen de møter daglig. Ettersom religiøs tro er noe som gjelder hele mennesket, hele hverdagen, ikke bare RLE-faget, har jeg også valgt å se på andre fag og aktiviteter. Selv om Jehovas Vitner ikke er en stor gruppe, verken lokalt eller på landsbasis, er det likevel viktig å fokusere på hvordan minoriteter opplever skolehverdagen, og for meg som lærer er det interessant å vite mer om hvordan elever manøvrerer mellom det de lærer hjemme/ i menigheten og det de lærer på skolen.

Forskningsoversikt

Under temaet «Ungdom og tro» er det gjort ulike undersøkelser og avhandlinger. Det som jeg opplever som mest relevant for min oppgave er ungdom som lever i to parallelle kulturer. Jeg ønsker kort å presentere tre rapporter som på ulike måte tangerer mine undersøkelser, to viser to-kulturell ungdom, den tredje er et blikk inn i «normalungdommen»s hverdag.

1. Sissel Østberg: Muslim i Norge. Religion og hverdagsliv blant unge norsk-pakistanere. (Østberg, 2003)
2. Paul Otto Brunstad: Ungdom og livstolkning. En studie av unge menneskers tro og fremtidsforventninger (Brunstad 1998)
3. Heid Leganger - Krogstad: Læstadianske oppdragelsesidealer og skolekonflikten i Alta (Leganger- Krogstad, 1995)

Dette kan virke som et noe sprikende utvalg, men alle disse tre rapportene har fellestrekk med min forskning, og er noe jeg kan bygge videre på.

Ungdom fra JV er norsk ungdom som lever i to parallelle verdener. Det samme gjør muslimer og Læstadianere, selv om førstnevnte gruppe ofte har flere ytre identitetsmarkører som gir et hint om minoritetstilhørigheten. «Normalungdommen» representerer klassekameratene til JV-ungdommen.

Ungdom og tro

Østbergs bok opererer i skjæringspunktet mellom sosialantropologi, religionsvitenskap og pedagogikk. (Østberg, 2003, side 10). Hun undersøkte norsk-pakistansk ungdom, 2.generasjonsinnvandrere, og gjennom feltarbeid og narrativer så hun på hvordan de ivaretok hjemmekultur, tro og tradisjon i en parallell norsk virkelighet.

Hun viser til at den kollektive tradisjonen gir utslag i praktisk valg av livsstil. Videre sier hun at noen ganger kan avstanden mellom generasjonene bli så stor at brudd er eneste farbare veien. De fleste finner imidlertid en balanse mellom kollektiv orientering og økt individualisering. Her viser Østberg til populærvitenskapelige fremstillinger som skiller mellom norsk jeg-kultur og pakistansk vi-kultur. Dette påpeker hun er en for enkel fremstilling, og viser til egen forskning der norsk-pakistansk ungdom står i spenningen mellom det kollektive og det individuelle.

Paul Otto Brunstad studerte i sin undersøkelse en gruppe etnisk norske ungdommer i videregående skole om deres forhold til tro og fremtidsforventninger. Gjennom tekster som elevene produserte og intervjuer ønsket han å få et innblikk i hvordan de unge tenker. Han slår fast at: «Identitet, tro og livssyn skapes ikke i et vakuum, men i et samspill mellom individ, kultur og samfunn.» (Brunstad, 1998, side 3)

Han beskriver ungdommen som jeg-forankrede personer, og bare unntaksvis finner han en bevisst gudsforankret tillit i eget materiale. Ungdommen viser tidvis at de har religiøse forestillinger, men de lar seg ikke forplikte av disse.

«De fleste forfekter en monisme der spenningen mellom frelse og fortapelse, himmel og helvete, er utvasket.» (Brunstad, 1998, side 264).

Ungdommene Brunstad undersøkte hadde en helt klar individorientering, der problem og løsning ligger hos den enkelte, ikke i et rituellet fellesskap.

I skolekonflikten i Alta ser Leganger- Krogstad på forholdet mellom det læstadianske miljøet og skolen. I skuddlinjen står barna og de unge som må forholde seg til et dobbelt sett regler – skolen (storsamfunnet) og familien (menigheten). Konflikten dreide seg i utgangspunktet om ulikt syn i oppdragelsen, og om hvor mye læstadianske måtte godta av kolliderende holdninger til f.eks seksualundervisning, dans og generelle moralske spørsmål. Høyt fravær i enkelte av de læstadianske miljøene tilspisset konflikten i lokalsamfunnet. Ungdommen holdes hjemme fra

undervisningen og må forlate skoletimer som har uakseptabelt innhold. De læstadianske ungdommene lever i en kultur der den kollektive tenkingen står sterkt, og eldstebrødrene i forsamlingen er toneangivende med hensyn til hva som er rett og galt.

Disse tre forskningsprosjektene korresponderer i ulik grad med mine informanternes virkelighet. JV-ungdommen lever i to kulturer, slik som både læstadianerne og de norsk-pakistanske. Bli forskjellen til foreldrekulturen for stor fører det til brudd for de norsk-pakistanske. Det samme skjer i JV-miljøet, men der blir konsekvensen av bruddet utstøting.

Læstadianerne opplever at de verdien de møter i skolen ofte er svært forskjellig fra det de lærer hjemme og i menigheten, og dette kan føre til konflikter. Vi skal se at det samme gjelder for JV-ungdommen.

Brunstad rapport viser at «vanlig norsk ungdom» er mer opptatt av det materielle enn det åndelige, og de søker individuelle løsninger. Dette tar JV-ungdommen avstand fra, og det kan også gi noe av forklaringen på hvorfor de søker fellesskap i menigheten fremfor blant skolekameratene.

Analyseenhet og problemstilling

I denne studien fokuserer jeg på ungdom i Narvikområdet som er aktive i JV-menigheten. Ettersom dette er en skolerelatert oppgave er fokuset mitt satt på eventuelle konflikter JV-ungdommene møter når skolens undervisning kolliderer med personlig tro. Spørsmålene i intervjuene er derfor sentrert rundt dette temaet.

Hovedspørsmålet mitt er:

- Hvordan håndterer ungdom fra JV kunnskapen de får på skolen når denne kolliderer med det de tror på? Hvor henter de støtte når de opplever konflikter?

Jeg ønsket for det første å undersøke om informantene opplever de konfliktene jeg antok de ville oppleve. For det andre ønsket jeg å få mer klarhet i på hvilken måte de eventuelt løste disse konfliktene – på individuelt eller gruppenivå.

Jeg valgte primært å fokusere på ungdomstrinnet, fordi ungdom i denne fasen ofte utvikler en selvbevissthet, og står overfor mange ulike livsvalg, og derfor er interessante studieobjekter. Det var et naturlig valg å unngå den ungdomsskolen jeg selv jobber på, slik at jeg og mine informanter kunne delta med litt større distanse. Intervjuene ble foretatt i skoleåret 2013/14.

Jeg har systematisert spørsmålene rundt noen hovedgrupper: informantenes forhold til tro og

menighet, forholdet til medelever, fag og emner i klasserommet, etiske utfordringer og forventninger fra samfunnet.

Et annet interessant fokus hadde vært å se på de andre elevene på skolen også – hvordan opplever disse å ha JV-elever i klassen? Lærer de noe av dette, finnes det vekselvirkning med hensyn til kunnskap og virkelighetsforståelse? Er en aktiv tro bare et potensielt problem, eller kan det være en berikelse for enkeltindivider og fellesskap? Dette er spørsmål jeg av plasshensyn dessverre ikke kan gå inn på.

Metode

Jeg har valgt å bruke de kvalitative arbeidsmåtene feltarbeid med deltakende observasjon og intervju. I forkant av, og under intervjuperioden, deltok jeg på 5 vanlig møter, et regionalt stevne, en vielse og hadde 3 hjemmebesøk av JV. Jeg deltok også i et informasjonsmøte på Rikets sal for lærerstudenter. I tillegg leste jeg et utvalg av Vaktårnet og Våkn opp!

Jeg begrenser meg til skolesituasjonen, og bruker kun andre arenaer, som deres liv i menigheten, for å danne et mer helhetlig bilde av informantene. Av den grunn tar jeg ikke opp andre aspekter med JV som kan virke provoserende eller anstøtelig på majoriteten av befolkningen. Perspektivet mitt er hva som skjer i skjæringspunktet mellom religiøst ståsted og skole når disse to representerer ulike forståelseshorisonter.

Jeg har ikke intervjuet ungdom som ikke lenger er aktiv i menigheten selv om nok disse kunne gitt andre svar enn mine informanter, fordi det ville være utenfor denne oppgavens rammer.

I håp om å klargjøre informantenes ståsted har jeg valgt å ta med et kapittel om organisasjonens historie og teologi. I tillegg har jeg skildret møtepraksisen og det menighetslivet mine informanter deltar i. Dette gir en bedre grunnlagsforståelse for de utfordringene ungdommene står i til daglig.

Jeg har valgt å bruke den pedagogiske teorien om dobbelkvalifisering og integrerende sosialisering for å belyse graden av integrering mine informanter opplevde og ønsket. I tillegg søkte jeg å få svar på om de har et personfokus eller fellesskapsfokus når konflikter oppstår. Ved analyse av informantenes svar ønsket jeg å se hvilke av disse strategiene ungdommen valgte for å stå for sine valg- velger de en individuell eller kollektiv løsning? Ettersom jeg brukte intervju som metode har jeg også tatt med et kapittel om metodekunnskap i forbindelse med intervju.

Kapittel 2 TEORI

Jeg vil i dette kapitlet presentere Jehovas vitner, både via historikk og teologi. Jeg har prøvd å skille disse to størrelsene selv om de på mange måter og områder er to sider av samme sak. Personer og teologisk tolkning henger ofte sammen, og det historiske forløpet har også påvirket teologien.

I alle religioner og trosretninger vil man se vekselvirkninger mellom religion og samfunn, og selv om JV prøver å ensrette organisasjonen, kan vi se tydelige spor etter at personer og historiske hendelser i organisasjon har påvirket måten medlemmene tror på.

Jeg har brukt avhopperlitteraturboka «Gud bor i Brooklyn» av Roar Henriksen, Jehovas vitners egen nettside, samt «Jehovas vitner – en flerfaglig studie» av Hege Kristin Ringnes og Helje Kringlebotn Sødal som hovedkilder i denne delen av oppgaven.

Historikk, Jehovas vitner

I historiebeskrivelsen vil jeg starte globalt, deretter gi en kort beskrivelse nasjonalt, før jeg beveger meg over på det lokale planet.

Det er i følge Jehovas vitner over 19 millioner på verdensbasis som kommer på møter og stevner, og 7 millioner som forkynner og gir Bibelundervisning (nettstedet JW.org) I følge Ringnes er det 2 6,7 millioner på verdensbasis som tilhører JV (2007).

Når Jehovas vitner tenker historisk på seg selv ser de en ubrutt rekke av vitner fra Abel til Jesus. Etter at Jesus og apostlene døde kom «det store frafallet». Den sanne lære ble endret, blant annet under innflytelse av gresk filosofi og kultur. Den store teologiske oppryddingen begynte med Russel.

Organisasjon Jehovas vitner, i den form vi kjenner i dag, startet som en Bibelstudiegruppe, og for å se på historien om organisasjonen må vi innom noen mektige menn som formet både organisasjon og teologi: Russel, Rutherford, Knorr og Franz. Jehovas Vitner startet i USA, og fortsatt ligger hovedkvarteret i Brooklyn, New York.

Bibelstudentene, starten på en bevegelse

Charles Taze Russel (profet 1852 -1916) vokste opp i en prestbyteriansk familie med en mor som

Ungdom og tro

beskrives som svært religiøs. Moren døde da han var 9 år, og da begynte han å studere Bibelen på egen hånd. Han fant etter litt leting det han søkte etter hos adventistene, og deltok aktivt i kirken. Etterhvert startet han en bibelstudiegruppe sammen med noen andre unge menn. De kalte seg «Bibelstudentene» og var alltid på jakt i Bibelen etter Sannheten. Gruppen tok for seg emne for emne, og lette etter de rette svarene i den hellige skrift.

Russel ble pastor som 24-åring, og han var allerede da en vellykket forretningsmann. Han regnes som grunnleggeren av «Vaktårnet», JVs organ som alle JV-medlemmene mottar ukentlig, og der ulike tema presenteres og tolkes/forklares i lys av Bibelens lære.

Fram til 1931 var det offisielle navnet på organisasjonen «Internasjonale biblestudier», og Russel la stor vekt på verdien av at den enkelte gjorde et grundig arbeid mht bibelstudiene (Henriksen, 2004, side 214).

Bibelstudiene førte til at Russels teologi skilte seg en del fra den etablerte kirken, og det ble derfor viktig for han å starte sin egen organisasjon.

Russel mente at han bare reetablerte det som hadde vært før de store frafallet. Han så positivt på reformasjonen fordi den ga grunnlaget for bibeloversettelser slik at skriften ble tilgjengelig på den enkeltes morsmål.

Da Russel døde i 1916 oppsto det endel konflikter om hvordan organisasjonen skulle videreføres. Russel hadde uttrykt et ønske om at ansvaret skulle deles på flere. Presidenten hadde på den tiden høy status, og organisasjonen opplevdes blant medlemmene spissere enn nå. Konfliktnivået ble etterhvert så høyt at det førte til splittelse i 1917, med dertilhørende avskalling av medlemsmassen.

Endring av navn og andre ytre markører

Joseph Franklin Rutherford (profet 1917 -1942) er neste mektige mann på toppen av organisasjonen.

I følge Henriksen laget Rutherford intriger etter Russels død, slik at han selv kunne få makten. (Henriksen, 2004, side 79).

Rutherford gjorde en del synlige endringer, som skulle gjøre organisasjonen enda mer markert forskjellig fra «den andre» kristendommen.

26. juli 1931 innførte han navnet Jehovas vitner på organisasjonen. Splittelsen i 1917 hadde skapt

en del navneforvirring, og dette ønsket Rutherford å rydde opp i.

I 1936 ble korset fjernet som symbol, dette skjedde samtidig med at JV sluttet å feire eller markere allmenne kristne høytider og fødselsdagsfeiringer.

I følge Henriksen (Henriksen, 2004, side 112) endret Rutherford JV fra et adventistsamfunn i vente på Jesu frelse til en organisasjon som ønsket å frelse via egen virksomhet, med andre ord: en organisasjon med tro på verdensteokratiet.

Mer husforkynnelse og store stevner

Nathan Homer Knorr (profet 1942 – 1977) gjorde kometkarriere i JV og var *pioner*, som betyr at han var heltidsforkynner, fra han var 18 år. Også han gjennomførte en del strukturelle og teologiske endringer i organisasjonen. Knorr utviklet infrastrukturen i organisasjonen og skjerpet kravet til husforkynnelse, å gå fra dør til dør for å forkynne Jehova ble nå et krav for alle vitnene. Fra 1950-tallet ble det arrangert store, internasjonale stevner.

Vitnene ble ytterligere isolert fra generelt samfunnsengasjement da Knorr definerte politisk virksomhet som gift, og dermed gjorde politisk aktivitet forbudt for vitnene.

Dagens JV lokalt sier at bare Jehova kan skape et fullkomment samfunn, derfor er det viktigere å jobbe for Jehovas rike enn det jordiske.

Disse stadige skiftene i teologi forklares som stagvendinger. Dette er et begrep hentet fra maritimt miljø, der båtkapteinen skifter kurs for å tilpasse seg forholdene slik at båten til slutt skal komme trygt frem. En annen teologisk forklaring som blir gitt er at Jehova fortsatt åpenbarer eller kaster lys over sin plan og sin vilje, slik at vitnene ser det litt etter litt.

En sentral profeti gikk ut på at Harmageddon skulle inntreffe 1. oktober 1975. Denne stadfestelsen hadde bakgrunn i to regnemåter. Den første at det på det tidspunktet var 6000 år siden Adams fødsel, og ettersom Jehova skapte jorden på seks dager var det naturlig å regne at dette var en logisk avslutning på verden slik vi kjenner den. Dette ble også koblet opp mot 1914-profetien. Den viste til at Jesu usynlige gjenkomst var i 1914, og 1975 ble da siste frist for starten på Tusenårsriket.

Personlig husker jeg mine foreldre snakket om at JV-medlemmene økte evangeliseringen på den tiden, og de snakket om at «Rutherfordene» var skremmende og aggressive i sin forkynnelse.

Ungdom og tro

Nålevende lokale JV-medlemmer skisserer en litt annen historie. Mange var spente på 1975, mens andre forholdt seg rolig og gjorde forretningsavtaler som om ingenting spesielt var i vente.

I perioden 1970 – 79 forlot over 700 000 bevegelsen, og mange gjorde det på grunn av skuffelsen over at profetien om 1975 ikke ble oppfylt.

Systematisering av trinnene i troen

Fredrik William Franz (profet 1977- 1992) innførte det Styrende råd (Henriksen, 2004, side 108). han ble sett på som et orakel, og representerte i følge Henriksen slutten på epoken med styrende despoter. Franz definerte og systematiserte utviklingstrinnetrinnene for å bli et fullverdig JV. Disse trinnene startet med å være lydør, via flere nivåer til ordinering ved voksendåp. (Henriksen, 2004, side 119)

Styret i Brooklyn

Det styrende råd sitter den dag i dag på hovedkvartet i Brooklyn, New York. Derfra kontrollerer de forkynnelsen i alle verdens menigheter. De gir ut bøker, tidsskrifter, cd-rom og alt annet som behøves til opplæring og forkynnelse i menighetene. Dette er synkronisert slik at den samme forkynnelsen når ut til alle verdens menigheter samtidig. En stor del av staben er jurister som tar seg av alt fra kjøp og vedlikehold av eiendommer til rettstvister i ulike land.

JV ønsker å fremstå mest mulig uniformerte. De bestreber seg på å ha like møtelokaler, og på møtene er det de samme Bibletekstene med de samme forklaringene som gjennomgås; predikanten får en disposisjon tilsendt som han preker over. De samme sangen synges over hele verden samme uke. Tidsskriftene Vaktårnet og Våkn opp! produseres i Brooklyn og oversettes slik at alle JV i hele verden får den samme forkynnelsen til samme tid. Ingen av artiklene har byline, etter Rutherford's tid har det vært tradisjon at forfatterne skal være anonyme slik at ikke enkeltmennesker får ære når det er Ordet som skal være i sentrum.

Nasjonalt

JV kom til Norge i 1892 ved Knud Pedersen Homer. Han kom tilbake til Skien fra USA, og startet Bibelstudier i hjembyen. I 1948 startet han med gateforkynnelse, og dette økte medlemstallet. I

1988 ble JV registrert som trossamfunn. Hovedkvarteret i Norge, Betel, lå i Ytre Enebakk inntil januar 2013. Da ble de skandinaviske landenes administrasjon slått sammen, og de har nå felles kontor i Danmark. Fortsatt er det noe administrativt arbeid som foregår i Norge, blant annet oversettelse av Våkn opp! , Vakttårnet og annen litteratur. Denne omorganiseringen ble gjort for å frigjøre ressurser slik at flere kunne gå ut i direkte forkynnelse. JV er organisert i kretser, og Narvik tilhører krets 9. Den omfatter Ofoten, Lofoten, Vesterålen og Troms.

Lokalt

Jehovas Vitner kom til Narvik i 1904 med svesken Wictor Feudt, som en av de aller første menighetene i den nyetablerte byen. Som alle andre menigheter innenfor organisasjonen styres den strengt hierarkisk og kjønnsdelt (funksjonsdelt), og følger samme møtstruktur og forkynnelse som de andre menigheten i verden.

I dag er det i overkant av 80 medlemmer i menigheten, hvorav 68 er aktive forkynnere. I 1996 tok menigheten i bruk den nye Rikets sal, bygget på tre dager slik som tradisjonen er i organisasjonen. Dette er et bilde på at Jesus gjenreiste seg selv på tre dager, derfor skal også Jehovas templer reises på tre dager.

Dobbelkvalifisering og integrerende sosialisering

Jeg har i det følgende brukt T.O. Engens teori om dobbelkvalifisering. Dette er også en teori S.D. Mogstad bygger på når han setter søkelys på KRL-faget, og dets inkluderende «misjon» i skolen. Engen bruker modellen om dobbelkvalifisering i forbindelse med kulturanalyse, for å «kvalifisere for et liv i det pluralistiske samfunnet.» (Engen, 1989, side 59). Hoem viser gjennom sine teorier om ulike fellesskap hjem/skole verdien av god kommunikasjon skole/hjem.

Integrerende sosialisering og dobbelkvalifisering henger sammen. Integrerende sosialisering forklares ved at elevene møter undervisningstoffet fra sin egen tradisjon, og får dermed utdypet sin identitet og tilknytning. Eleven får med andre ord både forsterket sin kulturelle sosialisering, samtidig som de blir satt i stand til å utvikle forståelsen for, og innlevelsen i andre kulturer. Det siste får de i møte med undervisningstoffet fra andre religioner. Engen kalte denne doble prosessen for dobbelkvalifisering, og han mente at dette passet godt for

KRL-fagets doble oppgave: å romme mangfold uten at enheten sprekker.

« I praksis betyr det at eleven inntar en deltakerposisjon i møte med egen religion og tradisjon og en tilskuerrolle i møte med andres religioner/tradisjoner eller livssyn.» (Mogstad, 2000, side 26)

Identitet og sosialisering hører sammen, og pedagogen Anton Hoem har presentert en sosialiseringsteori bygd på begrepene verdi, interesse, fellesskap og konflikt. Hoem ser på konsekvensene av hvordan skole og hjem plasserer seg på aksene fellesskap/konflikt i forhold til verdi/interesse, dette sett på i forhold til det elevene lærer på skolen. Hvis det eleven lærer hjemme av kunnskaper og holdninger korresponderer med det de møter på skolen kaller Hoem dette et verdifellesskap mellom hjem og skole.

Et interessefellesskap oppstår når hjemmet anser skolen som nyttig for barnet, men er uenige i de verdiene som skolen presenterer, for eksempel seksualmoral. Det er fullt mulig å ha en verdikonflikt og et interessefellesskap samtidig.

Interessekonflikt oppstår når hjemmet underslår nytten og bruksverdien av skolens undervisning. Engen sier at:

« Verdifellesskapet bygger på et sammenfall i livsforklaringer, mens interessefellesskapet er knyttet til læringens bruksverdi.» (Engen 1989)

Hoem påpeker videre at hvis det er både interessefellesskap og verdifellesskap mellom skole og hjem får vi forsterkende sosialisering, fordi det som er påbegynt hjemme får en direkte fortsettelse på skolen. Dette er identitetsbyggende for eleven.

Hvis man derimot har et interessefellesskap og en verdikonflikt, det vil si at foreldrene synes skolen har så høy nytteverdi at de til og med aksepterer en verdikonflikt, kalles dette desosialisering. Hoem påpeker at det i slike tilfeller kan den tidligere sosialiseringen bli svekket uten at det legger et nytt identitetsskapende grunnlag.

Desosialisering kan føre til resosialisering hvis eleven adopterer skolens verdier. Eleven vil da bli fremmedgjort fra sine opprinnelige verdier fra hjemmet, og dette vil i følge Hoem føre til en stor påkjenning i identitetsdannelsen. En enda større fare, i følge Hoem, er hvis eleven føler at han mislykkes i resosialiseringen og han blir fremmedgjort både fra skolens verdier og nyttefunksjon. Dette kaller Hoem skjermet sosialisering.

Forsterket sosialisering er en annen fallgrube Hoem peker på. Hvis eleven blir skjermet fra

Ungdom og tro

heterogene miljøer gir det små kvalifikasjoner til å leve i et flerkulturelt samfunn, og eleven lærer hverken dialog eller forståelse for andre kulturer.

«Dobbelkvalifisering har som mål å kvalifisere for et liv i det pluralistiske samfunnet.»

(Engen, 1989, side 59)

«Ungene har behov for konkret og verdimeessig tilknytning og behov for en fast basis for deltakelse i det mangfoldige fellesskapet.»

(Engen, 1989, side 344)

Engen understreker at i dobbelkvalifiseringen blir eleven utrustet til å leve i sin egen kultur samtidig som de kan integreres i deler av andre kulturer. Dette gir en vinn-vinn-situasjon: Majoritetskulturen forsterker sin kulturelle sosialiseringssprosess, men får samtidig innlevelse og forståelse for andre kulturer. Minoritets eleven skal få nok gjenkjennbarhet i skolen for sin kultur til at deres sosialiseringssprosess hjemmefra forsterkes, samtidig som at de får innlevelse og forståelse for majoritetskulturen.

Skolens oppgave, å få frem en integrert identitet i en plural sammenheng, vil i følge Mogstad korrespondere med Engens integrerende sosialisering.

Teologi

Som jeg før har nevnt henger historie og teologi gjerne nøye sammen, fordi de ulike profetene har gjennom historien påvirket teologien. Jeg vil i størst mulig grad prøve å se på teologien med et utenfrablakk, med der jeg referer til Henriksen har jeg en avhoppers perspektiv. Disse vil jeg avveie mot hverandre i håp om å skape en balansert fremstilling.

Russel startet «Vakttårnet», og dette tidsskriftet har siden starten vært premissleverandør i forhold til JV-medlemmenes tro og tjeneste. I Vakttårnet utlegges Bibeltekster og ulike, aktuelle tema tas opp til undervisning. Disse studeres hjemme før de gjennomgås i fellesskap i menigheten. Mine informanter forteller om ukentlige familiestudier.

På møtene i JV gjennomgås ukens tema og det føres samtaler om disse. Disse temaene er de samme i hele verden, og på den ene siden kan man hevde at i styret i Brooklyn leder hele medlemsmassen med hard hånd og dikterer hva medlemmene skal mene om enkeltsaker. En JV-medlem vil se annerledes på saken – han vil si at det er en trygghet i at man vet hva man tror på og

at alle har det samme utgangspunktet.

Navnet på Gud

Det punktet som er mest iøyenfallende forskjellig fra de andre kristne er selve gudsnavnet. Jehovas Vitner insisterer på at Jehova er det eneste sanne navnet på Gud, og underkjenner alt annet f. eks Jahve. De bruker ikke de bibeloversettelsene som de fleste andre i Norge bruker, og fra 1996 har de brukt sin egen Ny verden-oversettelse. De har ikke underkjent Bibelselskapet (eller andres) oversettelser, men de mener at de andre oversettelsene ikke til fulle får frem den rette betydningen i grunnteksten.

I arbeidet med denne oppgaven har jeg ofte kommet i snakk med «mannen i gata» om JV. Ofte hører man folk si «de har sin egen Bibel», men det som er tilfellet er at JVs oversettelse reflekterer en annen teologi enn den for eksempel DNK står for.

Et eksempel på dette er Joh 1,1. I Bibelselskapets oversettelse står det: "Og ordet var Gud". I Ny verden-oversettelsen står det: "Og ordet var en Gud." Begge oversettelsene kan forsvares lingvistisk, men den siste understøtter tanken om at treenigheten er et falsum. Ny verden-oversettelsen får frem skillet mellom Gud og Jesus. Dette er et sentralt lærepunkt hos JV. Bibelselskapet (oversettelse 1978/85 og 2011) får frem enheten, noe som er et sentralt lærepunkt i de fleste kristne kirker. Begge lese måter er mulige. Gud står uten bestemt artikkel i grunnteksten fordi ubestemt artikkel ikke finnes på gresk. (Ringnes, 2009, side 26)

JV oppfatter at Bibelen er den ufeilbarlige basis, gitt av Jehova selv, til beste for menneskene. Ringnes forklarer dette slik:

« Jehovas vitner lærer at menneskene trenger hjelp til å forstå Bibelen. Gud har derfor sørget for en «kanal for meddelelse» som formidler hvordan den skal tolkes i vår tid, den «tro og kloke slave» (Vaktårnet, 1994, nr. 19, s. 6-8). Det siste er en betegnelse for de 144 000 og for Det styrende råd. Rådets medlemmer tilrettelegger trossamfunnets studiemateriell for at vitnene skal kunne tolke Bibelen rett. Dette innebærer at Vaktårn-litteraturen gir en autoritativ veiledning om hvordan Bibelen skal forstås.» (Ringnes, 2009, side 26)

Treenigheten

En ting som skiller JV fra mange andre kristne er synet på treenigheten. JV støtter seg her til kirkefader Arius som hevdet at Jesus var underordnet Gud og skapt av han, men ikke Gud selv. Jesus er, i følge JV, den fremste av Jehovas åndesønner, men ikke Gud. Han oppsto åndelig, ikke legemlig, og kom tilbake til jorden i 1914, da han begynte å herske i Guds himmelske rike (Henriksen, 2004, s 27)

Man oppnår frelse ved å tro på Jesus, men mennesket må gjøre noe for å få del i gaven, det er viktig å skaffe seg nøyaktig kunnskap om Bibelen. Dette er et kontinuerlig arbeid for å oppnå frelse på den ytterste dag.

For å understreke ytterligere at guddommen ikke består av tre likeverdige «deler» skriver JV den hellige ånd, dhå, med små bokstaver.

Korset

Korset blir sett på som et falskt symbol, det gir ingen assosiasjoner til sann kristendom, ettersom det hevdes at Jesus ble henrettet på en påle, ikke et kors. Korset blir aldri brukt i JV sammenheng, hverken som dekorasjon i lokalet, smykker hos medlemmene eller i dødsannonser. Her kan det nevnes at Russel både brukte korset som symbol, samt feiret jul: Dette er et godt eksempel på stagvending i teologien.

Sakramenter

JV praktiserer troende dåp, en seremoni som gjerne blir gjennomført når medlemmene møtes i sammenhenger der mange vitner er til stede. Dette skjer med full neddykkelse slik som Bibelen forklarer Jesu dåp. Det er relativt vanlig at dette skjer på stevner, enten i et vann eller i et leid basseng. Ungdom og voksne døpes, men det sies tydelig at dette ikke skjer under press. En hver som døpes står ansvarlig for egen samvittighet, og må derfor gjennom samtaler med eldste i menigheten klargjøres før dåpen.

Nattverden feires kun i påsken, og da er det bare de med himmelsk håp som kan motta brød og vin. De med himmelsk håp er de som etter dommedag skal leve i det himmelske paradiset, resten

Ungdom og tro

har jordisk håp og skal leve på en ny jord. Brød og vin sendes rundt i menigheten under møtet i påsken som kalles Minnehøytiden. Dette skjer i forsamlinger kloden rundt, og det føres statistikk over hvor mange som tar nattverd. Minnehøytiden er årets viktigste dag og den eneste høytiden et JV-medlem feirer som sammenfaller med kristne kirkers høytider.

Frelse

I JV har man et «todelt» syn på frelse. Med utgangspunkt i Åp 14,1 lærer man om de 144 000 med himmelsk frelse, mens det store flertallet kan oppnå jordisk frelse. Jeg spurte en JV hvordan de vet hvem som har himmelsk eller jordisk håp, og fikk til svar at de som har himmelsk håp vet dette selv etter en kraftig overbevisning. Han understreket at det ikke er noe klasse eller statusforskjell mellom disse to frelestypene, bare en annerledeshet.

Endetiden

Eskatalogien, læren om de siste tider, er viktig innenfor trossamfunnet, og den påvirker helt klart hvordan JV lever livene sine, og hvordan de prioriterer både tidsmessig, etisk og praktisk i hverdagen. Når perspektivet er himmelvendt/endetidsvendt, blir det jordiske mer perifert. Mange kritiserer JV fordi det kan virke som om man ikke trenger å ta tak i de problemene menneskene har, fordi det er det nye livet som er virkelig og viktig. Gjennom forkynnelsen kommer det stadig tilbake til dette: at det er mye ondt i verden, men at Jehova en dag vil gjøre en slutt på dette og frelse sitt folk.

Samfunnet

For et JV er Jehova den som skal ha det evige herredømmet, og dette gir en del praktiske konsekvenser i hverdagen. Samfunnet anses som en midlertidig ordning, og man behøver ikke underlegge seg krav som kolliderer med tanken om et Guds rike. En av vitnene forklarte dette med en metafor: hvis man vet at leier en falleferdig rønne for en kort periode og vet at man skal flytte inn i en perfekt herskapsbolig om kun kort tid, vil man da bry seg med å bruke energi på å pusse opp det midlertidige bostedet?

Eksempler på dette synet påvirker avtjening av verneplikt/militærtjeneste, samt politisk aktivitet.

JV er militærnekttere, og de vil heller ikke på annen måte feire eller tjene en nasjonalstat.

Dette betyr blant annet at de ikke feirer 17.mai, FN-dag eller deltar politisk, for eksempel ved å stemme ved valg. JV underkjenner også andre feiringer slik som fødselsdager og jul. Det første fordi de ikke ønsker å forherlige andre enn Jehova.

JV betaler skatt og underkaster seg lovene i det landet de bor i.

Etikk og dagligliv

Etikk og dagligliv blir også påvirket av denne tankegangen, og det bidrar til at JV skiller seg ut i lokalsamfunnet.

Det ene er selve forkynnelsen . JV ønsker at flere skal få øynene opp for Sannheten, derfor går de dør-til-dør og forkynner. Dette er både en forpliktelse, glede og ansvar for et JV i følge flere av mine informanter. I disippeltreningsskolen får vitnene praktisk opplæring, og det diskuteres problemer og motforestillinger de kan møte på sin vei, og forslag til løsninger diskuteres. Denne skolen foregår i de offentlige møtene.

En annen ting mange legger merke til hos JV er sterke og klare negative holdninger til for eksempel bruk av tobakk, eller den kategoriske avstanden man tar til blod. I heftet «Hvordan kan blod redde ditt liv?» utgitt av Vaktårnet 2008 gjennomgås ulike blodrelaterte temaer, og det avvises kategorisk bruken av blod, både til medisinsk bruk i blodoverføring og som mat. Begrunnelsen ligger i Bibelen og i beslutninger truffet av det styrende råd. Ap.gj 21,25 brukes for å vise at også disiplene var avholdende til blod. Det vises også til at det er viktig og ikke krenke Guds norm.

« De som har respekt for livet og betrakter det som en gave fra Skaperen, forsøker ikke å opprettholde livet ved hjelp av blod.» (Hvordan kan blod redde ditt liv?, side 6)

Høiseth og Ekonsgaard påpeker at man på grunn av JVs holdning har forsket mer på blod og blodtap, og at man nå har funnet alternativer med lavere hemoglobinverdier. (Ringnes, 2009, side 109). Dette er også noe JV løfter frem, og forteller om hvordan deres prinsippfasthet tvinger frem nye metoder til beste for alle. Jeg har selv deltatt i møter er dette er blitt kommunisert fra talestolen. Total avstandstaken fra all omgang med blod har blitt en identitesmarkør for JV.

JV ønsker å leve et «rent» liv, der all heterofil seksualitet leves ut i ekteskapet. I andre moralske henseende ønsker de også å leve et moralsk høyverdig liv, fordi de mener at man gjennom livsførsel avspeiler troen sin.

Jul og påske

Påskan slik som den feires i resten av den kristne verden, underkjennes av JV. De hevder at siden de kristne tradisjonene er påvirket av hedenske fruktbarhetstradisjoner (for eksempel er Eastern avledet av Astarte), og for lite begrunnet i bibelsk tradisjon, avstår JV å delta i den type feiring. I stedet feires Jesu minnemåltid.

Påskan (pesach) er opprinnelig en jødisk skikk, og i følge JV skal ikke kristne feire jødiske skikker. JV ser alltid på opprinnelsen av feiringer, og i tilfeller der det kan spores til innblanding av hedensk kultur vil feiringen automatisk vrakes. Kun det rene, kristne opprinnelige er aktuelt for markering eller feiring.

Julen blir ikke feiret fordi JV mener denne feiringen er et falsum. Jesus ble ikke født i desember, selve feiringen er et kompromiss med gresk kultur, og de anerkjenner heller ikke at Jesu fødsel betyr at Gud ble menneske. (JV: Familieboka, s 169). et sant Vitne forholde seg bare til de institusjoner og tradisjoner som Bibelen anerkjenner.

JV- sekt eller menighet?

Jehovas vitner regner seg selv som verdens eldste monoteistiske religion, og som de eneste sanne kristne. De ser på andre som kaller seg kristne som en del av kristenheten, ikke som en del av kristendommen. (Rignes m fl 2009, side 13). Med et utenfrablikk ser dette litt annerledes ut. I følge Rignes defineres Jehovas vitner som en randkristendom, et trossamfunn med røtter i kristendommen, eventuelt en nyreligiøs bevegelse eller en sekt.

Man kan trygt si at Jehovas vitner og andre kristne gjensidig utelukker hverandre fra å tilhøre den rette tro.

JV blir ofte i dagligtalen omtalt som en sekt, noe som aktive JV vil motsette seg, fordi sektbegrepet har en noe negativ klang, og antyder en perifer kristendomsforståelse.

Ringnes er en av flere som har diskutert hvorvidt JV er en sekt eller ikke. Dette er en interessant diskusjon, men ettersom den er noe på siden av det jeg skal undersøke i denne oppgaven, velger jeg å utelukke dette temaet.

Kapittel 3 METODE

Intervju og deltagende observasjon som metode

Min viktigste kilde til kunnskap om JV-ungdommen har vært intervju og deltagende observasjon. Sistenevnte har jeg kun benyttet for å få et «bakteppe» til intervjusituasjonen. Studier av organisasjonens egne tidsskrifter har også vært nødvendig for å fylle ut bildet.

Deltagende observasjon

For å skaffe meg et best mulig bilde av informantens liv har jeg deltatt på flere møter, et stevne og en vielse. Jeg har hele tiden vært klar på hvorfor jeg gjør dette: jeg ønsker å se hvilket religiøst miljø mine informanter beveger seg i.

Som observatør kan man aldri bli helt nøytral. Selv om jeg sitter på bakerste benk vet alle at jeg er der. Dette kan påvirke hvordan de oppfører seg og hva de sier, men dette er det umulig å vite med sikkerhet. En annen sak er at selv om jeg er klar og tydelig i forhold til mine motiver kan de fortsatt ha et ønske om å «verve» meg inn i menigheten.

Jeg har ved flere anledninger hatt JV på hjemmebesøk, og når jeg møter noen av dem i kø på Rema er det naturlig å slå av en kjapp prat. I en liten by er det vanskelig å være usynlig. Hjemmebesøkene har ikke vært initiert av meg, men har likevel gitt meg anledning til å stille spørsmål om organisasjonen.

Intervju

Som hovedlitteratur om intervju som metode har jeg brukt Steinar Kvales bok «Det kvalitative forskningsintervju», der han forklarer om og argumenterer for bruken av intervju som forskningsmetode.

Å bruke intervju som metode for å avdekke og skape kunnskap er ikke noe nymotens påfunn. Allerede Sokrates benyttet seg av denne metoden, og siden har intervju blitt benyttet i større eller mindre grad og i ulike former for å fremme forskning og kunnskapsinnhenting.

Kvale definerer intervjuet som en «samtale hvor resultatet er en samproduksjon mellom intervjuer og den intervjuede.» (Kvale, 2001, side 17) Dette understøtter May Britt Postholm når hun sier at

virkeligheten blir skapt av den som deltar i studien. (Postholm,2005, side 34).

Dette synet på kunnskap – at kunnskap ikke bare er noe som finnes i en bok, men også i levd liv og erfaringer gir rom for det narrative og åpner opp for at intervjuet kan ha en relevant plass i samfunnsforskningen.

Kvale bruker to metaforer når han beskriver forskningsintervjuet: gruvearbeideren og den reisende, (Kvale, 2001 , side 19ff). Gruvearbeideren henter opp verdifullt metall og fjerner slaggstoffer: kunnskapen finnes i den som intervjuedes indre som konstante «gullklumper». Det blir intervjuerens oppgave å hente de opp og foredle materialet.

Den reisende er en forteller, journalist eller forfatter som streifer omkring og rekonstruerer historier. Fortellingene bearbeides og tolkes før de fortelles videre. Gruvearbeideren bringer intervjuet nær humanteknologi, den reisende bringer det nær de humanistiske fagene.

I denne oppgaven vil jeg i intervjuene prøve å tilnærme meg gruvearbeideren, mens jeg i deltakende observasjon; på møter og i uformelle samtaler med Jehovas Vitner vil oppføre meg mer som en reisende, det vil si referere egne inntrykk og observasjoner. På den måten håper jeg å få flere perspektiver på sannheten og slik avdekke så mye som mulig.

Feilkilder

Ettersom intervjuet «ikke er objektive data som skal kvantifiseres, men meningsfulle relasjoner som skal tolkes» (Kvale, 2001, side 25), er det selvsagt en del feilkilder man må være oppmerksomme på. Som intervjuer kan jeg ha misforstått eller gått glipp av noe. For å sikre at ikke verdifull informasjon går tapt eller feiltolkes har jeg latt mine intervjuobjekter lese gjennom spørsmål/svar etter at jeg har renskrevet det.

En kritikk av kvalitativ metode er at den ikke er kvantitativ nok – man kan simpelthen ikke intervjuer mange nok til å få et representativt utvalg, og dermed får det hele et subjektivt preg, gjerne i betydningen ikke seriøst. Kvale understreker at antallet intervjupersoner man trenger avhenger av studienes formål.(Kvale,2001, side 58-59). Ønsker man å spå om resultatet av en folkeavstemning trengs et representativt utvalg på ca 1000 personer. Da er det kvalitative intervjuet utelukket. Hvis man derimot ønsker å forstå hvordan en bestemt person opplever verden, er det nok med den ene intervjupersonen.

Ungdom og tro

For å utføre en Fisher signifikanttest er det i dag vanlig med et antall intervjuobjekter på 5 - 15. Tallet skyldes nok en kombinasjon av hvor mye tid og ressurser som er tilgjengelig, og «loven» om avtakende utbytte. (Kvale, 2001, side 59).

Kvale avviser videre kritikken om at funnene ikke er generaliserbare hvis for få er intervjuet ved å vise til psykologiens historie og Freuds terapeutiske kasusstudier, og dets bidrag til å øke allmennkunnskapen om patologi og personlighet. Han viser også til Ebbinghaus, Piaget og Skinner – alle menn som hadde få personer i studiene sine, men likevel viste frem banebrytende resultater.

Poenget med det kvalitative intervjuet er jo nettopp å gå litt dypere enn et kvantitativ spørreundersøkelse makter, og på den måten oppnå resultater som som man ikke kan finne ut fra et avkrysningskjema.

Jeg intervjuet i alt 6 JV-ungdommer, i par, gruppe og enkeltintervjuer. De fleste intervjuene ble tatt i biblioteket i Rikets sal, et par ble tatt på rådgivers kontor på den skolen disse informantene gikk på. Ettersom det ikke er så mange kandidater i den aktuelle alderen ble det en skjev kjønnsfordeling med en overvekt av jenter. Informantene ble umiddelbart anonymisert slik at jeg allerede i renskrivingen av intervjuet kalte de J1, G1 osv. Dette i samsvar med NSD- godkjenning for intervju. Jeg vil i det følgende ikke angi kjønn når jeg referer til uttalelser, nettopp for å verne om anonymiteten til informantene.

Etiske overveielser

Under intervjuet oppstår et assymmetrisk maktforhold, der den som intervjuer definerer situasjonen og presenterer samtaleemnene, og styrer intervjuet gjennom å stille ytterlige spørsmål. (Kvale, 2001, side 74). Mine intervjuer var nok heller ikke noe unntak fra dette.

Dette kan både åpne og lukke for informasjon. Hvis intervjuobjektet føler seg utrygg eller på annen måte opplever ubehag, kan han eller hun holde tilbake relevant informasjon.

Intervjusituasjonen kan på den andre side virke så forførende at den som blir intervjuet avslører mer enn han/hun hadde tenkt. Dette er ikke kontrollerbart med mindre flere ulike mennesker intervjuer samme objektet om samme tema. I denne oppgaven har ikke en slik mulighet vært til stede.

Kvale presenterer etiske sider man bør være oppmerksomme på i hele prosessen. (Kvale, 2001, side 67).

I planlegging og gjennomføring av intervjuet bør man klargjøre konsekvensene av intervjuet, og ta

høyde for stressopplevelser og endringer av selvbylde hos den som blir intervjuet. Hvis man bruker gruvearbeidermetaforen her, vil det være riktig å si at man skal ødelegge minst mulig av landskapet rundt mens man graver etter edle metaller. I forkant av intervjuet ba jeg mine informanter ta med samtykkeerklæringen hjem (se vedlegg) og lese den nøye, og så kontaktet jeg dem noen dager senere og gjorde intervjuavtale. Dette fordi jeg ønsket at de skulle få tenkt seg om, eventuelt snakke med foreldrene om at det var greit å la seg intervjuet. På den måten håpet jeg å fjerne noen av stressmomentene rundt situasjonen.

I transkripsjonen må man ta hensyn til konfidensialitet, samt foreta en lojal, skriftlig transkripsjon av intervjupersonens muntlige uttalelser. Ettersom mine informanter snakker nordlandsdialekt har jeg i størst mulig grad valgt å oversette til normert bokmål. Dette fordi nordnorske uttrykk og ordstilling virker klønete og ubehjelpelig satt på trykk (til tross for at Hamsun hadde en viss suksess med å referere på dialekt – uten sammenligning forøvrig..). For at meningen bak ordene skal komme best mulig frem presenterer jeg uttalelsene journalistisk. I en hver muntlig uttalelse (noe Kvale også kommer inn på flere steder) vil det forekomme mange kunstpauser, ufullstendige setninger, onamatopoetikon osv. Dette virker mer forstyrrende enn avklarende, og også her velger jeg jeg «gruvearbeiderstrategien» - jeg anser budskapet overordnet formidlingsevnen og presenterer derfor utsagnene i fullstendige setninger.

En av Kvales etiske punkter (Kvale,2001, side 67) er da også verifisering. Forskeren har ansvar for å rapportere kunnskap som er så sikker og verifisert som mulig. For å hindre at verdifull informasjon går tapt har jeg bedt mine informanter om å lese nøye gjennom spørsmål/svar-dokumentene (før jeg gikk videre til analysen). Ettersom jeg er lærer (riktignok på en annen skole, men for mine informanter innebærer det en autoritet man skal ha respekt for), er det en viss fare for at de ikke tør rette på noe av det jeg har skrevet. Jeg har forsikret dem om at jeg verken blir sur eller fornærmet om de korrigerer noe som er galt. Tvert imot har jeg understreket at det er til stor hjelp hvis de sier fra om noe er galt sitert. På den måten håper jeg teksten blir så sann (i forhold til den aktuelle virkelighet, altså intervjuet) som mulig.

Tolkning av materialet

I en intervjusituasjon – som i en teksttolkningssituasjon – må man alltid ha for øye at hvis

Ungdom og tro

personer leser eller opplever det samme, finnes det alltid (minst) to tolkninger av hendelsen/teksten. Notatene og transkripsjonene som blir foretatt er i seg selv en tolkning av det som blir sagt (og ikke sagt).

Intervjueren og den som blir intervjuet har ulik forståelseshorisont, kan snakke forbi hverandre og legge ulike verdier i det som blir sagt . Fordelen med intervjusituasjonen er at her har man mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål for å klargjøre meningen.

Postholm illustrerer dette med en figur som både er en and og en kanin (men aldri samtidig), avhengig av hvilket perspektiv man har. (Postholm, 2005,side 26)

Dette må man alltid ha i bakhodet når en intervjuer og renskriver tekst, slik at man prøver å fremstille og tolke materialet så edruelig som mulig. (Denne teksten blir jo også lest og tolket – og utsatt for samme «behandling» som jeg gir mine informanter.)

Kapittel 4 ANALYSE

I dette avsnittet vil jeg presentere tre ulike JV-møter, dette for å gi et klarere bilde av JV-ungdommens menighetsliv.

Et møte hos Jehovas Vitner

Et møte hos Jehovas Vitner er likt over hele verden, og også lokalitetene har rimelig ens utforming.

I Narvik har JV et relativt nytt bygg, et par kilometer utenfor bykjernen. Det bygget de hadde ble for lite, og i 1996 bygget de - på tre dager – et Rikets sal med plass til ca 100 personer.

Lokalet er lyst og trivelig, og er sparsomt pyntet med nøytrale dekorasjoner av tørkede blomster. På en opphøyning/scene står talerstolen, samt et bord og et par stoler. På veggen bak henger et Bibelsitat: «Ditt ord er sannhet» (Joh 17,17). Dette sitatet henger i alle Rikets saler verden over, og skiftes ut årlig med et nytt bibelsitat.

Lydanlegget er moderne, og det er også mulighet for å sende møtene på Skype. I tillegg til hovedsalen finnes et grupperom med et bibliotek som er rikelig utstyrt med litteratur fra organisasjonen.

Narvikmenigheten – som alle menigheter verden over, har to møter ukentlig. De er lagt til torsdag og søndag ettermiddager, ikke for at søndag er mer hellig enn andre dager, men fordi det er det mest praktiske. Mange reiser et stykke for å komme på møtene (noen i overkant av en time hver vei), og da er det greit å legge møtene til et tidspunkt da mange har fri fra jobb og skole.

Torsdags- og søndagsmøtene har en noe ulik karakter, men i begge står lesing av Bibeltekst og forklaring av denne sentralt. I tillegg har alle familiene satt av en kveld hver uke til Vaktårstudier og Bibelstudium, så menigheten stiller vel forberedt til møtene.

Som ny blir man håndhilst på og ønsket velkommen allerede i garderoben, og mange spør hvem man kom sammen med og prøver å plassere en i «landskapet». De som ikke rakk dette før møtet kommer gjerne og hilser på etterpå. Alle er hjelpsomme og vennlige, henter sangbok og viser høflig oppmerksomhet.

Et søndagsmøte

Søndagsmøtene, ofte kalt «foredrag», starter klokken 17.00, og familiene sitter gjerne samlet, de med små barn er som regel strategisk plasserte bakerst i lokalet. Kleskoden er tydelig: alle er pent pyntet, mennene i dress og slips, damene i skjørt eller kjoler. Høye hæler er like vanlig som lave sko.

Møtet starter med noen velkomstord, og en fellessang. Det spilles en play-back-cd med musikk. Selv om sangbøkene inneholde noter i fire stemmer, synges det enstemmig og dempet. Sangene inneholde hyllester til Jehova, og formaninger til menigheten om å holde ut og holde sammen. Etter innledende sang er det bønn til Jehova, en fri bønn ledet av eldste. Neste allsang foregår på samme måte, menigheten står og synger og alle deltar.

Foredraget er møtets hoveddel. Det varer rundt 30 minutter, og inneholde et aktuelt tema ,samme over hele verden. Eksempel på temaer høsten 2012 er: «Hvor meningsfullt er ditt liv?», «Livets og blodets hellighet», «Er dette liv alt vi kan vente oss?»

Foredraget presenteres godt og med innlevelse. Det krydres med Bibelsitater, og menigheten notere ivrig og slår opp i Bibelen. Det henvises til naturvitenskapen der dette er tjenlig, ofte for å understreke at JV har rett, andre ganger blir samme vitenskap uglesett og til og med latterliggjort. Gjennom foredraget trekkes det ofte et skarpt skille mellom «dem» og «oss», og menigheten oppfordres til å holde seg på den rette siden av grensen. Alt begrunnes i, og belegges av Bibelsitater, og praktiske eksempler fra samfunnet brukes for å illustrere at Jehovas vilje er god, og det å følge hans ord er det eneste rette. Etter foredraget følger applaus, og en ny allsang.

Neste post på programmet er Vakttårnstudier. Heftet utkommer ukentlig, og er rikt illustrert med idylliske, ukebladpregede tegninger. Bladet tar opp ulike temaer knyttet til Bibeltekster, og trosforsvar er en tydelig agenda med denne delen av møtet. Her blir et avsnitt fra ukens Vakttårn som omhandler aktuelle temaer, lest høyt fra podiet, og møteleder leder så spørsmål/svarekvensen. For hvert avsnitt står det spørsmål nederst på siden i Vakttårnet, og svarene finner man i teksten. På denne sekvensen deltar både gammel og ung, møtelederen gir ordet til bror x og søster y, spesielt de yngste viser at de synes det er stas å svare i mikrofonen som blir båret rundt.

Etter ny allsang avsluttes møtet med at møteleder ber en bønn til Jehova på vegne av forsamlingen. Det blir ikke samlet inn kollekt eller snakket om økonomi eller andre praktiske ting i løpet av møtet. Spørsmål/svar virker som en samlende aktivitet som gir positiv energi, og flere uttrykker at det er givende å få være delaktige. Seansen fungerer også som repetisjon, og er en bekreftelse på hva JV verden over står for og tror på. Mange uttrykker også at nettopp det at det skjer det samme over hele

verden, samme tekster, samme sanger, samme tale, gir en god følelse av å stå i et stort søskenfellesskap der mer er likt enn ulikt.

Et torsdagsmøte

Torsdagsmøtene har en litt annen karakter, men også i disse møtene er det en tekst i studieboka som gjennomgås. Samme metodikk benyttes: tekster leses høyt i avsnitt, og menigheten svarer på de spørsmålene møtelederen stiller. Dette tar en drøy halvtime, og andre del av møtet er viet «Tjenesteskolen» (den teokratiske tjenerskolen). Også i denne delen av møtet er det en bibeltekst som er utgangspunktet. Denne kommenteres, og forsamlingen oppfordres til å stole på Jehova. Alle slipper til med kommentarer rundt dagens tekst. De roser hverandre for å være flinke, og påpeker at det er lurt å øve på å lese høyt fordi det er viktig å gi en nøyaktig formidling av nøyaktig kunnskap. Dette etterfølges av tre 5-minutters elevtaler hvor ulike fra menigheten taler eller drøfter over et tema.

Mye av det som skjer på møtet er preget av undervisning. Vitnene får teoretisk grunnlag og praktisk opplæring. Rekruttering av nye medlemmer er viktig, og det brukes mye tid til denne aktiviteten. I en egen avdeling gjøres det praktiske øvelser for å forberede og forbedre oppdraget: dør-til-dør-forkynnelse. To som har forberedt seg spiller et lite skuespill fra scenen, den ene spiller et JV, den andre en som tar mot besøk. Skuespillet analyseres etterpå, og det diskuteres med salen de ulike situasjoner en kan komme ut for, og gjennom dette gis praktisk opplæring i dør-til-dør-forkynnelse, ydmykhet for den man besøker vektlegges. Forsamlingen deltar med eksempler og deler egne erfaringer, og bygger slik en felles kunnskapsbase. På alle møtene forkynnes det fra ulike tekster og jobbes med Vaktårnavsnitt, og alt foregår i milde, rolige former.

Av og til skinner det likevel gjennom en vi/dem-konflikt. Ytre fiender («pressen som sprer løgner» og «kirken som ikke taler sannheten») blir referert til, men ikke blåst opp. Det kan jo selvsagt også skyldes at alle er svært bevisst på at på bakerste benk sitter en «utenfra»...

Hele møtet varer ca en og en halv time. Møtene er pedagogisk godt lagt opp, med faste rammer og skifter mellom ulike metoder gjør det lettere å følge med og være engasjert – både for unge og gamle.

Møtene ledes av menn, men i elevtalene og de små skuespillene deltar både kvinner, ungdom og noen ganger barn. Alle er delaktige i å svare på spørsmål. Undervisningen er «skolepreget», og hyppige aktivitetsskifter holder konsentrasjonen oppe. Temaene som tas opp vinkles alltid til

aktuelle problemstillinger, og oppleves nok som både nyttige og lærerike. På de møtene jeg var med på var det 30 – 50 til stede.

På stevne

Hvert år reiser tilsynsmennene i JV til Jerusalem, og etter disse reisene drar de rundt i kretsene og holder stevne. Det arrangeres tre stevner hvert år: vår, sommer og høst. Disse holdes i store lokaler, f. eks. idrettshaller. De lokale arrangørene bidrar med praktisk hjelp mens de som reiser rundt har med seg scenerigg og stoler til forsamlingen.

I løpet av en stevnehelg blir det arrangert formiddags og ettermiddagsmøter både lørdag og søndag. Møtene varte rundt to og en halv time, og mellom formiddags og ettermiddagsmøtene var pauser. I de lange pausene hadde deltakerne med seg termos og picnicurver, og inntok måltidene i benkeradene i samtale med venner. En av vitnene fortalte at frem til 90-tallet var det vanlig at lokale, frivillige laget mat til alle, men at man nå heller satser på matpakker.

JV-ungdommen møter andre unge i samme situasjon, og knytter vennskapsbånd. Et stevne blir på den måten også en sosial arena der de opplever å være mange sammen, ikke bare en håndfull på hvert nes. Dette styrker både det interne fellesskapet, og gir anledning til å knytte bånd med likesinnede, på kryss av geografiske grenser.

Programmet som deles ut ved inngangen er det samme på alle stevnene, men fordi tilsynsmennene reiser rundt og holder stevner kan av naturlige årsaker ikke alt skje samtidig over hele kloden., men i løpet av en sesong (vår, høst, sommer) har alle JV fått samme undervisning.

Temaet for høststevnet 2013 var «Guds ord er nyttig til undervisning, 2. Tim 3.16». Programmet er detaljert med tidspunkter oppgitt ned til 5-minuttet, og det følges slavisk. Alle møtene starter med play-back instrumental musikk og innledes med fellessang. En av vitnene fortalte at i enkelte store menigheter er det levende musikk eller flerstemt sang, men fordi dette er svært ressurskrevende velges playback i de fleste sammenhenger.

Søndagsmøtet

Jeg var med på møtet søndag formiddag i Ankeneshallen i Narvik høsten 2013 sammen med 500 fra JV krets 9ab som består av Ofoten, Lofoten, Vesterålen og Troms.

Ungdom og tro

Møteleder introduserer nye forkynnere som «bror», og de blir gjerne takket med applaus etter endt innsats. En ti minutters innledning peker på helgas tema, og bibelsitater brukes flittig. Det forventes at møtedeltakerne skal slå opp i Bibelen underveis. Jehovas kjærlighet til menneskene understrekes, og herunder vises det også til at Guds ånd gir etter behov, og at Jehova gud gir styrke og oppmuntring.

Etter denne innledningen var det en times symposium under temaet «Hvordan Guds ord er nyttig». Dette ble delt i fire like store deler, der ulike talere tok for seg undertemaene

- til undervisning
- til irettesettelse
- til å bringe ting i den rette skikk
- til opptuktelse i rettferdighet

I hvert miniforedrag ble det stadig henvist til bibeltekster, og det ble vist til Jesus og Paulus som eksempler. Det ble også snakket om prøvelser og fristelser, og her brukes Bibelen som argument og fundament for å motstå disse.

I alle delene var det også en elevtale – et lite skuespill der vanlige vitner av begge kjønn illustrerte hverdagssituasjoner, og der det ble vist hvordan disse kunne løses. Alle spillene startet med at man på menneskelig vis prøvde å forklare eller oppmuntre. Disse ble så kommentert, og det ble slått fast at dette ikke var en god løsning. Så ble det hele spilt en gang til, men denne gangen ble bibeltekster benyttet til å anskueliggjøre og rettlede. Dette dramaturgiske grepet, å spille et stykke to ganger, første gangen med feil slutt, er en svært effektiv måte å engasjere publikum på. Det fører til ettertanke, og man føler man er med i handlingen langt større grad enn om fasiten hadde blitt levert i første forsøk. Noen lo av de hjelpeløse svarene, og kommentarene fra podiet etterpå understreket forskjellene, og viste til hvor viktig det var at Bibelen ble tatt i bruk i all undervisning og forkynnelse.

Temaene som ble tatt opp er svært aktuelle, og etter min mening det modig å belyse f.eks. temaet nettporno i stedet for å late som om det ikke finnes og er noe problem.

Etter endt symposium, var det nok en fellessang, før det var satt av en halv time til ukens tekst i Vaktårnet. Her hadde medlemmene med seg bladet, de fleste hadde tydeligvis jobbet godt med det hjemme, for det var understrekinger, margkommentarer og highlightmarkeringer i de fleste heftene

jeg kunne se rundt meg.

Før avslutning med sang var det satt av 25 minutter til «kretsens behov». Kretstilsynsmannen snakket her om oppmuntring, og ga praktisk informasjon om økonomi, planlagte aktiviteter, samt orienterte om hvor mange som hadde deltatt på helgens møter.

Møtene blir holdt imponerende strømlinjeformet, med tidsmessig presisjon og uten tekniske problemer. Det gir et profesjonelt og velsmunt inntrykk og bærer preg av at dette er arrangert av folk med rutine i faget. På samme møte utdeles ros og refs, men uten at det går på bekostning av atmosfæren som er vennlig og innbydende.

Jehovas vitner og forholdet til skolen

I denne delen av oppgaven vil jeg ta for meg hvilket forhold Jehovas vitner har til skolen, og vice versa.

Som hovedkilder har jeg, i tillegg til samtaler i feltarbeidet, brukt JVs egenutgitte «Våkn opp, okt – 12 nr.10: Hvordan gjøre det bedre på skolen», artikkelen «Barn i Jehovas vitne i møte med barnehage og skole» av Helje Kringlebotn Sødal, samt Kunnskapsløftet (generell og fagspesiell del) og Utdanningsforbundets profesjonsetiske plattform

Det juridiske og formelle

Opplæringslovens kap 2.1 slår fast at barn og unge har rett til offentlig grunnskoleopplæring til 10. skoleår. JV driver ikke egne skoler, så barna er derfor pliktige til å gå i offentlig skole hvis ikke foreldrene velger et annet alternativ for dem.

Det føres ingen offentlige statistikker over hvor mange barn som tilhører JV, men ut fra det generelle medlemstallet kan man gå ut fra at det gjelder flere hundre. Disse er, som andre barn i grunnskolen underlagt Opplæringsloven, formålsparagrafen og Kunnskapsløftet. Videre må de forholde seg til lokale læreplaner og tradisjoner.

Formålsparagrafen legger til rette for «likestilling og vitenskapelig tenkemåte», og understreker at undervisning skal skje i samarbeid med hjemmet. Lærene er bundet av politiske vedtatte verdier i Stortinget, samt ulike lover.

Det norske samfunnet legger altså opp til en enhetsskole der alle i utgangspunktet skal ha samme

opplæring, og strategien er rett til fritak fra aktiviteter (ikke fra opplæring) hvis noe oppleves støtende eller krenkende i forhold til elevens religiøse ståsted.

JVs holdning til utdanning

I heftet «Våkn opp» med tema skole, oppfordres den unge JV til å gjøre det bra på skolen. Gjennom artikler fra hele verden presenteres det hvor nyttig det er å ha et positivt syn på skolegang og kunnskap. Bibelsitater blir flittig benyttet for å underbygge dette. Hovedargumentasjonen er at enhver må kunne forsørge seg selv og sin familie, og da bør man ha en utdanning som sørger for at man får jobb. Tenkemåten og de sosiale ferdighetene man erverver på skolen fremheves også som positive.

I egne artikler gis det råd om å være strukturert, ha orden på skolesakene og holde seg sunn og frisk slik at det blir lettere å gjennomføre skolegangen. Artikkelen «Sett deg et mål» tar for seg hvordan de unge bør tenke om yrkesutdanning: Passer det til de anlegg og evner den unge har? Gjør den de unge mobil i fremtiden? Hvilke jobbmuligheter gis etter endt utdanning? Heftet viser videre til bøkene «De unge spør, bind 1 og 2» for utdypende lesning.

Barn og unge blir oppfordret til å ta skolegangen seriøst, man skal respektere sine overordnede og gjøre det man får beskjed om. De vet at man trenger en viss grunnutdanning for å mestre samfunnet, og det er og nyttig med ulik kunnskap i samtale /dør-til-dør-forkynnelse med andre. I land med analfabetisme starter JV egne skoler.

Noe høyere utdanning blir det derimot ikke oppmuntret til, det viktigste er det kommende liv, tiden i dette livet skal brukes til å forberede seg, og andre, på evigheten. Å studere lenge vurderes som bortkastet tid, et godt vitne bør heller bruke tiden på personlige Bibelstudier og forkynnelse for verden. Dette ambivalente forholdet til høyere utdanning bekrefter også Sødal (Sødal, 2009, side 86) Riktignok tar en del JV høyere utdanning, men mest fordi det er nyttig for organisasjonen slik som jurister, revisorer og tolker.

JV har egen Bibelundervisning på hvert eneste møte, og setter slik studiet av den hellige skrift svært høyt.

Intervju med informantene

I dette avsnittet vil jeg gå gjennom de 25 spørsmålene jeg stilte informantene, og analysere

Ungdom og tro

svarene de har gitt. I vedlegget ligger intervjuguiden i sin helhet, men i analysen har jeg samlet spørsmålene i undergrupper, og vil starte med å se på hvilket forhold informantene mine har til sin egen tro og til menigheten. Aktiv tro avspeiles ofte i hyppig menighetsaktivitet, og en sterk identifisering av seg selv som del av en gruppe, i dette tilfellet menigheten.

Videre vil jeg se på hvordan informantene definerer seg selv i forhold til sine medelever, og undersøke om de ser på seg selv som en aktiv del av skoleklassen, eller om de opplever det å være i en klasse som en akademisk nødvendighet mer enn en sosial mulighet.

Jeg vil se på eventuelle konflikter JV-ungdommen opplever i forhold til trospraksis og undervisningsopplegg, og derunder sette søkelyset på hvilke løsninger som velges i en konfliktsituasjon. Herunder vil jeg både se på de praktiske tilretteleggingene som blir gjort på skolen, og de mer åndelige tilpasninger som skjer på det indre plan hos informantene. Til slutt vil jeg se litt på forventningen samfunnet stiller til ungdommene generelt, og på hvilken måte JV-ungdommen tilpasser seg disse.

Jeg skiller videre mellom den praktiske tilretteleggingen skolen gjør for å imøtekomme minoritetsreligiøse, og de forbehold elevene selv tar i forhold til utøvende tro, samt vegring fra ulike aktiviteter.

Forhold til egen menighet

Under den første spørsmålsgruppen som omhandler forholdet til egen menighet, svarer alle at de deltar på alle møtene så fremst de ikke er syke. En av informantene sier:

« Det er jo møter her to ganger hver uke, og da prøver vi å komme på de. Vi drar som familie, hvis ikke noen er syke da.»

En annen uttaler:

« Vi prøver å prioritere møtene. Hvis vi er på ferie oppsøker vi plasser der det er møte, det er jo det samme møtet i hele verden.»

En tredje forteller at hvis han er forhindret fra å dra på møte følger han med på Skype, men han foretrekker å være fysisk tilstede i sin egen menighet.

«Det er ikke tvang å gå på møter, det er noe jeg har lyst til», understreker en av informantene.

Ungdom og tro

De fleste svarer i 1. person flertall (Vi prøver å...), og alle svarer at de treffer slekt eller venner på møtene, de fleste treffer begge deler. Noen har slekt langt unna, en av ungdommene har bare en slektning som er JV, andre har flere. En av informantene sier:

«Vi ser på oss selv som en stor familie. Hvis man ikke har familie i Jehovas vitner blir menigheten familie.»

Informantene svarer påfallende likt, her peker alle svarene i samme retning, og ungdommene virket nesten litt overrasket over spørsmålet, som om de ikke kunne se for seg å utebli fra et møte uten en svært god grunn.

Videre fikk JV-ungdommen spørsmål om hva de liker best med møtene, En sier:

«Jeg synes det er veldig gøy å få delta, svare på spørsmål. Jeg føler det blir personlig, og jeg får mer utbytte av møtene. Vi forbereder oss, og da kan man være mer aktiv.»

En annen sier:

«Først og fremst liker jeg undervisningen. Og så er det jo samværet med venner. Det er koselig.»

I følge Ringnes/Ulland:

«viser forskerfunn at hyppig formell religiøs deltakelse gir sterk sosial identitet, noe som igjen er assosiert med høy grad av opplevd psykologisk velvære.» (Ringstad/Ulland, 2014, side 254)

En understreket at det er «artig og koselig» å høre på elevtalene, og forteller at hun selv nettopp har hatt elevtale. Flere uttaler seg i positive ordelag om møtene:

«Møtene er både trivelige og lærerike. Vi treffer de vi er glade i og lærer av de opplysningene som er lagt i presentasjonen.»

En annen sier:

«Jeg føler meg oppglødd og kjempeglad etter møter.»

Ungdom og tro

Alle trekker frem læringsutbyttet som noe positivt med møtene, men også det sosiale pekes på som verdifullt.

Ingen av informantene kunne finne noe de ikke likte med møtene, det nærmeste var uttalelsen:

«Hvis man ikke sliter med å sitte i ro i en og en halv time, så går det helt greit.»

Hun benyttet samtidig anledningen til igjen å understreke at møtene var kjempekoselige, en beskrivelse flere av jentene brukte.

Her ser man helt klart et mønster. Informantene er ivrige etter å gi et positivt bilde av møtene og det de opplever der.

Jeg spurte videre om de opplever noe av det som skjer på møtene vanskelig tilgjengelig, og da ble svarene litt mer varierte. En svarer:

«Av og til er det tunge emner, men ofte har vi vært borti det før. Det er mye repetisjon, da lærer vi mer. Ting som Guds rike med mange detaljer kan være vanskelig å huske. Av og til er det jo foredrag som forklarer det grundigere.»

En annen mener at det som blir forkynt er veldig logisk, og derfor ikke vanskelig å forstå, en viser til bøker og cd-rom der man kan søke hvis man lurer på noe. En av ungdommene understreker at

«Vi har jo familiestudier, og da kan vi ta opp ting vi ikke forstår på møtene.»

ADHD, lærevansker eller konsentrasjonsvansker blir ikke problematisert, og det er heller ikke mulig å registrere noen på møtene som ikke klarer å henge med på undervisningen. Til og med relativt små barn sitter stille, men de er ikke til stede på alle de møtene jeg var på.

Alle informantene kaller seg Jehovas vitne, og oppgir litt ulike grunner til hvorfor det er viktig for dem å definere seg som det. En forteller at hun er døpt fordi hun ønsker å innvie livet sitt til Jehova. En annen er opptatt av at hun har lyst til å leve etter læren fordi den er sann. En tredje sier:

«Jeg er jo vokst opp i en familie som tror på Jehova. Det har alltid vært viktig for meg å ha et nært forhold til Jehova. Som familie har vi Bibelstudier, og vi går ut og forkynner en gang i uken eller mer.»

En sier:

«Jeg tror dette er sannheten, jeg har ikke noe annet å gå til.»

Ungdom og tro

Svarene viser at informantene opplever møtene i menigheten som en trygg base, både åndelig og sosialt. Nærvær til familie og venner er viktige sosiale argumenter, undervisningen er viktig for troslivet.

Ettersom denne oppgaven først og fremst dreier seg om forholdet skole/tro, og tilhørighet i menigheten er sekundærinformasjon som kun skal danne et bilde av informantenes ståsted, lot jeg være å spørre kontroversielle spørsmål, f.eks om utstøting. Det undervises om temaet i møter, og foreldre og andre oppfordres til å unngå kontakt med de utstøtte. Denne behandlingen kan være med på å få den utstøtte tilbake til menigheten, målet er alltid himmelvendt, og verdien av familieforening er ikke like høy som verdien av den evige frelse.

Dåpen er en markering som viser et viktig skille for et JV, og to av ungdommene er allerede døpt. En annen sier:

«Ja, selv om jeg ikke er døpt ennå kaller jeg meg et Jehovas vitne. Jeg har som mål å bli døpt, men har ingen konkrete planer ennå. Jeg har lyst å bli døpt om ikke så lenge, men vet ikke helt når. Jeg kaller meg JV fordi jeg prøver å gjøre det vi mener er rett. Det er ganger jeg gjør feil, men sånn er vi mennesker, vi gjør feil.»

En annen (som er døpt) supplerer:

«Du er JV når du anstrenger deg oppriktig for å oppfylle Bibelens krav om å være vitne for Jehova Gud. Når man begynner å forstå Bibelen og det Gud krever. Et vitne er ikke et passivt menneske. Offentlig er man det etter dåpen, men man kan være det før det. Det er et personlig forhold til Gud.»

Ungdommen viser at de reflekterer rundt sin egen tro og ståsted, og at dåpen blir den endelige bekreftelsen på voksentilhørighet i menigheten. Ofte foregår dåpen på store stevner og er en stor begivenhet for hele menigheten.

På spørsmålet om de unge trodde de kom til å være aktive i menigheten i voksenalder, svarte alle ja uten betenkeligheter. Riktignok holdt en av informantene frem at en del dropper ut, men han kjente ikke til noen prosenttall.

En annen pekte på dåpen:

Ungdom og tro

«Når man døpes bekrefter man et løfte, og det skal man holde.»

En tredje svarte at hun hadde som mål å bli i organisasjonen, men var litt usikker på geografisk tilhørighet.

«Jeg tror kanskje ikke jeg kommer til å bo her, vennene mine har planer om å flytte, og kanskje flytter foreldrene mine, så jeg får de hvor det blir.»

En av ungdommene understreker de mulighetene det gir å tilhøre en verdensomspennende organisasjon:

«Å være JV er ikke bare møter og forkynnelse, det er mange ting man kan gjøre i organisasjonen. Frivillig arbeid, bygging og 1.hjelp i katastrofeområder.»

I svarene ligger det mye fellesskapstenking. Dåpen er f.eks. en individuell sak, men man døpes inn til en menighet med de muligheter og forpliktelser det gir. Å tilhøre JV er ikke bare en lokal forankring, men kan likegodt være et nasjonalt prosjekt. Menigheten i Narvik har for tiden en ung pioner «sørfra», og har selv sendt ut unge voksne for å tjenestegjøre i andre menigheter, og de unge har en klar bevissthet på at bosted er underordnet oppdraget om å forkynne Jehova og bygge menighet. Gjennom forkynnelsen og uformelle samtaler med de voksne medlemmene i menigheten tydeliggjøres det at alle på hele kloden er en stor familie, og det er derfor viktig å tenke litt større enn lokalsamfunnet når man velger bosted, og forøvrig også yrke. Et JV er først og fremst et vitne for Jehova, og da kommer egne behov i andre rekke. Flytting er uproblematisk fordi man finner en ny menighet og en ny "familie" dit man kommer.

Personlig tro

For å komme litt dypere inn i de unges religiøse liv, ba jeg dem fortelle litt om troen sin. Alle viste til Bibelen som grunnlag for troen sin. En av ungdommene utdyper det slik:

«Først og fremst: det vi forteller kommer fra Bibelen, ikke fra hva vi selv mener. Vi ber og har et nært forhold til Jehova. Og så er vi engasjerte i møter og på felttjeneste. Ikke fordi foreldrene sier at man må, men fordi vi har lyst. Vi tror ikke at sjelen lever videre når vi dør. Vi tror på ting som står i Bibelen.»

Flere kommer inn på at det er viktig å leve etter det som står i Bibelen, og et par nevner håpet om at Jehova skal gjøre verden til et bedre sted igjen som viktig.

Ungdom og tro

For noen av informantene virket det som om at det var litt vanskelig å sette ord på egen tro, mens andre var svært velformulerte. Et eksempel på det siste kommer her:

«Vi tror at Jehova er den eneste sanne Gud. Han har skapt alt og gjort masse for alle. Det personlige forholdet er noe av det viktigste. Da går troen ut på å bli kjent med Jehova og hva han vil vi skal gjøre, å delta i Guds plan. Ved å lese og studere øker troen. Alt er basert på Bibelen og det personlige gudsforholdet. Det er ikke sånn at vi tror blindt, det virker fornuftig, man skal forstå det. Jeg er vel litt vitenskaplig av meg, men det betyr ikke at jeg ikke tror på gud Jehova. Troen vår i forhold til andre er mer aktiv. Vi gjør noe med troen vår. Vi har fine løfter om fremtiden, det hjelper litt. Vi må ikke klare oss selv og kjempe så hardt, det finnes håp.»

Ut fra dette kan man diskutere om JV er en moralsk bevegelse, om forholdet mellom frelse og nåde, og om en JV har anledning til å «hvile i nåden», men det vil komme utenfor denne oppgavens mandat.

Forholdet til medelever

Etter at informantene hadde lettet litt på sløret i forhold til eget ståsted med hensyn til tro og menighet ble de presentert for spørsmål som skulle fortelle noe om forholdet til skole og medelever. To av mine informanter er alene som JV på skolen sin, de andre har menighetsmedlemmer på samme skole, men ingen i samme klasse. De har likevel kontakt med hverandre i løpet av dagen, noen gjør lekser sammen og uttrykker at de opplever støtte i det.

De jeg spurte om det å ha en annen tro enn majoriteten oppleves vanskelig var svarene rimelig unisone. De fleste opplevde det å ha en annen tro og livsstil enn klassekameratene som relativt uproblematisk, selv om temaet bursdagsfeiringer ofte kom opp.

En forteller:

«Enkelte ganger glemmer de at jeg er JV og ikke skal synge bursdagssang»

En annen sier:

«Jeg synes det går greit. Medelevene respekter meg. De synes det er litt rart at vi ikke kommer i bursdager, de vil jo gjerne ha oss med, vi er jo vennene deres, men de respekterer det. Jeg har aldri opplevd å bli mobbet for troen min.»

Dette viser at klassekameratene ønsker kontakt på fritiden, mens informantene selv velger dette

bort.

En forteller at for å hindre at hun provoserer medelever, velger hun heller å ignorere dem hvis hun opplever erting og fleip. Hun velger å tolke latter fra de andre som tankeløshet, og understreker at hun har et godt forhold til alle i klassen.

For å få et litt mer nyansert bilde fikk et par av informantene tilleggsspørsmål om de bruker mye av fritiden sin sammen med klassekamerater. Til det fikk jeg svaret:

«Jeg er nesten aldri sammen med de andre i klassen i byen eller på fritiden. Litt fordi jeg ikke har så mye tid til det, og jeg vet ikke hva de andre holder på med, og om de har tid. De har jo andre interesser og en annen oppførsel enn vi.»

«Jeg har så mye å gjøre, og så samtaler de om ting man ikke er så opptatt av. De har en annen måte å tulle på enn oss.»

I forbindelse med skolefester har en av informantene følgende uttalelse:

«Når det gjelder fester og skoleball er det frivillig om man velger å gå, men jeg har valgt og ikke være med. Det har litt med tro å gjøre, men mest at jeg ikke har så mye felles med de andre i klassen.»

Her bruker informanten «jeg-formen» - og hun begrunner heller ikke avgjørelsen utelukkende i tro eller menighet, men i personlige preferanser og interesser. En annen av informantene gir et langt svar der hun redegjør for årsaker og begrunnelser for hvilke aktiviteter hun velger å delta på sammen med klassen. Jeg har plukket ut noen momenter:

«Hvis klassen skal på fest blir jeg ikke med. Mamma har aldri sagt «det får du ikke lov til». Hun forklarte hva hun sto for og så måtte jeg selv bestemme. Pappa er ikke JV. Jeg var ikke med på overnattingsturer med klassen, ser ingen grunn til å være så lenge sammen med folk jeg ikke har så mye felles med. Jeg kan gå i begravelser for å vise respekt for andre. Det er ens egen samvittighet som avgjør hva en er med på.»

Det virker som JV-ungdommen velger å stå på god fot med klassekameratene, de ligger gjerne litt lavt i terrenget, og understreker ofte at de respekterer de andre selv om de har ulikt syn på mange ting. I flere tilfeller inntar de observatørens rolle, muligens for å unngå konfrontasjoner. Dette kommer til uttrykk både i ulik tro og i ulik væremåte.

Etter Hoems modell ser vi at her deler JV-ungdommen interessefellesskap med sine medelever, selv om verdikonflikten er tydelig.

Ungdom og tro

Medelevenes oppførsel skiller seg litt ut fra JV-ungdommens.

«Det er stor forskjell. Vi oppfører oss pent.» reflektere en.

«De andre banner mye, det tar vi avstand fra.»

En av ungdommene har opplevd en motsatt effekt:

«Mange ganger, i stedet for at min oppførsel forandrer seg, er det omvendt. Folk som banner gjør det ikke når vi er der. I dag viser folk respekt og tar hensyn.»

En annen sier:

«For eksempel når det gjelder språk bruker vi ikke banneord. Vi snakker ordentlig. Jeg får ofte kommentarer på at jeg snakker pent, de andre legger merke til det.»

Her er det vel viktig å legge til at i nord-Norge, der det å banne i tre kvarter uten å gjenta seg selv regnes som en positiv egenskap, er fravær av bannskap en klar identitetsmarkør, og mange vil umiddelbart plassere JV- ungdommen i gruppen Annerledes.

Det er ikke bare i språkbruk JV-ungdommen skiller seg ut. Også i samtaleemner og livsstil velger de «den smale sti» i forhold til majoritetsungdommene.

«Ungdommen i dag er interessert i ting vi tar avstand fra. Det er mye snakk om kjærlighet, følelser og alt mulig. De snakker om forelskelse og om å ligge i lag. Sånne ting. Om å være jomfru og kjæresten.»

«Og så er det jo festing. Vi drikker jo også alkohol, men ikke før vi er gamle nok. Og så drikker vi oss ikke fra vettet.»

En av informantene tar opp temaet sladder:

«Vi tar avstand fra sladder og unngår det. Det er ofte et stort tema med jentedrama og sånt. Hvis det blir sånn går jeg. Jeg lager ikke noe stort nummer av det, men jeg vil ikke baksnakke.»

Også i slike tilfeller er strategien som blir valgt å trekke seg ut av situasjonen, ikke lage scene eller ubehageligheter, observatørens rolle. Det er ikke nødvendigvis et typisk JV-trekk, det kan jo også være en vanlig strategi blant tenåringer, eller voksne. Det er vel de færreste som høylydt protesterer på ting som oppleves galt, det vanligste er vel ofte å være taus tilskuer hvis man ikke ønsker å delta aktivt.

Det skisseres også opp et klart vi/dem-skille når medelever beskrives:

«Jeg merker forskjell på meg og de andre. Folk tenker seksualisert. Sånne ting. Måten de prater på, ting jeg tar avstand fra. Banning for eksempel. Noen oppfører seg galt mot autoriteter, jeg vet

Ungdom og tro

at vi skal ha respekt for voksne. Vi har lært at vi skal oppføre oss respektfullt. Det er et vitnesbyrd for vår tro.»

Her ligger både et vi/dem-skilte og en verdivurdering der "de" kommer dårligst ut. Ungdommene er opptatte av å gjøre en god figur og oppføre seg ordentlig, og markerer med holdningene sine at "de andres" oppførsel ikke alltid holder vann. Informantene er ikke bare representanter for seg selv og sin familie, men også for menigheten og Jehova.

En av de andre JV-ungdommene viser også til troen sin som årsak til ulikheten mellom henne og medelevene:

«Vi har jo en annen tro. De gjør andre ting. For eksempel går vi på feltet og bruker mye tid på å forkynne for andre. Vi skiller oss ut i oppførsel, men det er vanskelig å si hvordan vi er, men vi er forskjellige.»

Som svarene viser opplever JV-ungdommen en sterk tilknytning til menigheten sin, og i skolesituasjonen betyr de at de blir respektert i klassen, men de trekker likevel en klar grense mellom seg selv og de andre med hensyn til oppførsel og hvordan de velger å disponere tiden sin. JV-ungdommen er snare til å forsikre meg om at de respekter de andre, Ordet respekt er høyfrekvent i alle intervjuene, men de er likevel tydelige på at de ikke står inne for de sammen holdningen og gjerningene som sine klassekamerater. Dette gjelder særlig i synet på hvordan man kan og bør oppføre seg, hva man bruker tiden på, tanker om fremtid og yrke, homofili og seksualitet.

I klasserommet

I en klasse oppstår det ofte diskusjoner, både om faglige ting og om generelle samfunnsspørsmål. Jeg spurte mine informanter om de skjulte eller flagget sine meninger. Også her velger noen en mer passiv linje enn andre.

«Det kommer an på situasjonen. Hvis jeg har en annen mening må jeg ikke alltid kjøre mitt gjennom. Hvis jeg blir spurt er det naturlig å svare. Vil ikke alltid overkjøre de andre, da hadde de nok blitt lei. Jeg vil ikke alltid være så høyrøstet.»

Andre velger en litt annen stil:

«Jeg er helt åpen om det jeg mener og er aktiv i diskusjoner.»

Ungdom og tro

«Jeg prøver ikke å skjule det, jeg vil gjerne at andre skal vite hva jeg synes. Hvis jeg ikke får direkte spørsmål i en diskusjon hender det at jeg ikke sier noe, men jeg vil veldig gjerne vise hva jeg tror på.»

I spennet aktiv-passiv kommer det frem to perspektiver fra to ulike informanter:

«Vi skal ikke for en hver pris si hva vi mener og være påtrengende.»

«Ofte kan man bli sett på som enig hvis man ikke sier noe. Det kan bli oppfattet feil.»

Her ser vi individuelle forskjeller tre frem. Dette viser ulike personligheter og ulikt tankegods.

Ungdommene er uredde i forhold til til å vise hva de tror på – det er jo allerede allment kjent på skolen at de tilhører JV.

«I første klasse, en av de første dagene, var mamma med og fortalte om hva vi tror på, så de andre har alltid visst det.»

Likevel er de påpasselige med at de ikke dytter meningene sine på andre hele tiden. Det kan jo også ha sammenheng med personligheten, som en av informantene selv kom inn på:

«Man kan jo ikke alltid rekke opp hånden hvis man mener noe. Noen er sjenerte. Det betyr ikke at de tror mindre.»

Påfallende ofte sier informantene «man» eller «vi» istedenfor «jeg». De har et voksent språk, og i gruppeintervjuene ventet de høflig på de andres svar, og støttet opp under hverandres påstander.

I forhold til medelever opplever ungdommen ikke de helt store konfliktene, og konfrontasjoner unngås stort sett. Mange velger en litt mer passiv strategi, dert virker som om de observerer mer enn de deltar, og bruker ofte «vi» når de skal forklare egne meninger og reaksjoner. De henviser også til at de henter støtte hos de andre i menigheten eller i Bibelen hvis noe er vanskelig.

Fag og emner

På vitnemålet fra grunnskolen er det 10 fag som blir vurdert med karakterer. Innenfor disse fagene er det ulike emner som blir tatt opp, noen mer kontroversielle enn andre. I tillegg er det en del tverrfaglige emner som tas opp, noen sentralt gitte, andre lokalt bestemte.

I løpet av et skoleliv er det flere muligheter for konflikter mellom skolens læreplan og en aktiv JV-tro. Jeg spurte informantene om det var spesielle aktiviteter i løpet av et skoleår som de opplevde vanskelig å harmonisere med egen trospraksis, og også her var svarene ganske like.

En av ungdommene summerte opp:

Ungdom og tro

«For å si det enkelt: vi kan ikke være med på noe som har med religion, politikk eller spiritisme å gjøre. Det er for eksempel ikke galt å være med på en konsert hvis den ikke inneholder noen av de tre tingene.»

En annen utdyper og sier:

«Det er greit at man forteller om politikk og religion, men ikke å delta selv.»

Her trekker informantene en klar linje mellom passiv kunnskap og aktiv deltagelse. De har full kontroll på hva som er akseptabel kunnskap og hva som ikke er det.

Naturfag

Naturfag er et fag der læreplanen og lærebøkene skurrer mot Jehovas Vitners teologi. Her er noen uttalelser omkring dette:

«I naturfagen blir ofte utviklingslæren fremstilt som fakta, ikke som en teori.»

«Utviklingslæren fremstilles som om det er bevist at det er slik.»

«På oppgaver får vi beskjed om å skrive objektivt, jeg skulle ønske det var slik i lærebøkene også.»

"På prøver og sånt sier jeg alltid "i følge boka", jeg har ikke samvittighet til å si det som om det var sant."

«I naturfag er jo et av de største temaene utviklingslæren. Vi blir jo lært opp som om det var sannheten, selv om det egentlig er mange spørsmål som ikke er bevist. Når jeg blir spurt svarer jeg «mange tror at» eller «noen vitenskapsmenn mener»

Informantene blir ivrige når de kommer inn på temaet, og virker oppgitte over at det de lærer på skolen så tydelig går på tvers av deres eget syn. Noen himler med øynene, andre hever stemmen.

Den yngste informanten, som ellers virker uredd, viser i dette svaret en mer passiv strategi:

"I sånne timer der vi snakker om det (utviklingslæren) er jeg ikke så veldig engasjert. Hvis de spør sier jeg hva jeg tror på. Det er ganske greit."

Den eldste i gruppa sier:

"Jeg synes det er greit at man lærer om andre ting, det river ikke ned. Når man sammenligner og analyserer blir man overbevist om egen tro. Det kan ha en positiv virkning."

Ungdom og tro

Her reflektere informanten over eget ståsted og bruker vektskålen for å vurdere skolelærdom kontra egen tro, og lever godt med at det serveres et annet syn på skolen. Dette sammenfaller med det vi allerede har sett når det gjelder å vise at de kan lekse. Informanten referer til det de har lært, men lar ikke kunnskapen bli en integrert del av eget ståsted.

Her ser vi at for informanten vil verdikonflikten overkygge interessefellesskapet. Vi får verken forsterkende sosialisering, desosialisering eller resosialisering. Det eneste som blir forsterket er egen tro, og det skaper ytterlige avstand til «de andre».

RLE

Informantene sammenlignet naturfag med RLE.

"RLE er bedre. Der fremstiller de ulike religionene seg selv."

"En skulle tro at RLE var det faget med mest konflikter, men der lærer vi om de andre religionene, og at alle er forskjellige."

"RLE -faget er ganske objektivt. Man lærer om andre religioner, etikk og filosofi, og er klar over at det finnes forskjeller."

"RLE-boka er mer objektiv."

Dette tyder på at RLE er et fag med færre troskonflikter, men det er ikke helt friksjonsfritt fag.

Dette ser vi på følgende utsagn:

« Vi har nettopp hatt om kristendommen, og der har boka et annet syn på det å være kristen. I boka står det om treenigheten, og der blir det en krasj med vår tro.»

Andre deler av pensum kan også være problematiske:

«Hvis vi har skuespill i RLE-timen, for eksempel om Maria eller Jesu fødsel er jeg ikke med. Det er jo noen ting vi har et annet syn på.»

Her kommer det frem at ungdommene er svært bevisste på hva de tror, og på hvor de divergerer med annen kristen tro. De påpeker at de jo deltar i RLE-timene, og synes dette som uproblematisk ettersom de opplever faget som opplysende, ikke forkynnende.

Samfunnsfag og andre fag

Samfunnsfag er et fag som inneholder emner som strider mot JVs lære.

"I historie lærer vi om kriger. Vi er jo mot krig, men vi lærer om det historisk, om det som har

Ungdom og tro

skjedd. Vi lærer for eksempel om 2. verdenskrig, men vi skal jo ikke krige selv. "

Kunnskapen de får om FN og politikk forholder de seg slik til:

" Det er greit å lære, men ikke bli påvirket til å delta aktivt politisk. "

"Når vi lærer om det er det lettere å forstå andre, og forklare vårt syn når vi kjenner forskjellene."

"Det er jo vanskelig å ta avstand fra noe man ikke vet hva er."

Igjen viser ungdommene at de forholder seg til kunnskapen på en relativt passiv måte, de ser en slags nytteverdi i å vite, men ser ingen praktisk funksjon i kunnskapene, og ønsker heller ikke å benytte seg av det de lærer om politikk. Også her ser vi at verdikonflikten er større enn behovet for interne fellesskap i storsamfunnet.

Tro omhandler alle livsområder, noe dette utsagnet illustrerer:

" Hvis vi skal ha blodmat på Mat og helse kan det bli konflikt. "

I musikkfaget derimot sammenligner noen av informantene seg med en annen gruppe med sterk, konservativ tro, og uttaler:

"Vi har ikke noe sånt som læstadianerne som ikke får høre på musikk og sånt. Vi har ikke sånne regler."

Politisk aktivitet

Holdning til politisk aktivitet er et annet tema der JV-ungdommen skiller seg fra de andre ungdommen.

" Vi hadde en gang da vi lærte om alle de politiske partiene. Etterpå skulle vi forsvare hvert vårt parti i en debatt. Jeg syntes det var greit å lære om hva de mente, men jeg var ikke med i debatten."

"Jeg lytter til det som blir presentert. Hvis det er oppgaver skriver jeg "mange tror". Jeg gjør ikke noe stort nummer ut av det. På FN-dagen er det foredrag der vi får vite hva de mener. Da har jeg hørt på, men vil ikke delta på oppgaver. Det er litt forskjellig hva samvittigheten sier hva man kan gjøre."

Ingen av ungdommene deltar på skolevalg i forbindelse med Stortingsvalg. Dette begrunner de slik:

"Det går en grense. Vi vil holde oss nøytrale på skolevalg og politikk."

"Å lære om politikk er en del av samfunnet, men å delta aktivt – da sier jeg nei av samvittighetsgrunner. Både politikk og militæret. Jeg kan høre på, men ikke delta."

I skolens opplæring blir ofte elevrådsarbeid regnet som en del av demokratiopplæringen. Blant informantene er det delte meninger om holdningen til elevråd. En hevder sin nøytralitet i forhold til elevrådet, en annen sa at hun ikke benyttet stemmeretten ved slike valg. En tredje har vært elevrådsrepresentant, og avviser at dette har noe med politikk å gjøre. Han viser til at det også på møtene i Rikets sal er avstemninger, og refererer til en nylig forfattet resolusjon. Dette viser at partipolitisk aktivitet er helt uaktuelt, men demokratisk virksomhet på skolen er det litt mer uklare holdninger til i ungdomsgruppen.

Partipolitikk blir sett på som unødvendig på generell basis. Bare Jehova kan sikre evig fred, og Jehovas rike er overnasjonalt, derfor er nasjonal politikk unødvendig. Denne holdningen preger informantens svar. De velger å holde seg nøytrale til aktiviteter som organisasjonen anser som bortkastet tid og energi.

Høytider og merkedager

Semipolitiske markeringer kan også føre til betenkeligheter.

"Det er ofte ting som skjer, nasjonaldag og politiske ting."

"På FN-dagen er det foredrag. Da hører jeg på, men deltar ikke."

"På samedagen heiser de flagg på skolen vår. Og på FN-dagen. Da er jeg ikke med."

Markering av fødselsdager i klassen kan også være vanskelig:

« I går var det tre i klassen som hadde bursdag, og da måtte vi synge for dem. Jeg vil jo være respektfull selv om jeg ikke deltar, så jeg står, men synger ikke.»

- Hvordan reagerer de andre på at du ikke synger?

«Jeg tror ikke de har lagt merke til det. De synes det er greit. Ofte sier de: «Det er så merkelig at ikke du.....», men de har jo et respektfullt syn. Jeg kjenner det litt i magen, jeg vil jo ikke at de andre skal ha fokus på meg og at ikke jeg feirer når det er de som har bursdag.»

I det siste utsagnet sier informanten at hun "kjenner det litt i magen" – hun slites mellom ønsket om å vise respekt for andre og kravet om å følge egen tro (som sier henne at fødselsdager ikke skal markeres fordi det ikke er noe bibelsk belegg for det). Hun vil helst være usynlig i situasjonen, selv om klassen tydeligvis vet hva hun står for.

Ungdom og tro

Synet på jul og julefeiring gjør at desember er den mest problematiske tiden for JV-ungdommen. *«Når det nærmer seg jul med masse julestemning og juletre på skolen har jeg mest lyst å være hjemme, men jeg får fravær da, så det er en liten konflikt»* sier en av informantene.

I uformelle samtaler med foreldre har det kommet frem at det oppleves som urettferdig at elevene får fravær hvis de holdes hjemme fra skolen i den mest masete juletiden. Noen velger å ta ferie og forlate landet på denne årstiden.

«Vi drar til Syden hver desember så jeg slipper alt det styret, så jeg er veldig heldig. Klassen styrer sitt løp, så slipper de å ta hensyn når jeg ikke er der.»

Her skinner det gjennom at informanten ikke ønsker å være til bry, noe som også kommer frem av andre deler av intervjuet.

Noen velger *«å ta fri når det er juleverksted og regelrett julestemning»*, andre viser til greie lærere som lager alternative aktiviteter.

"Når det er kirkebesøk er jeg igjen på skolen og leser eller noe sånt."

Foreldrene velger her litt ulike strategier. Å dra til Syden er ikke typisk for JV, det er mange som velger dette. På den måten fjernes ungdommen fra problemet uten for sterk stigmatisering. Andre søker fritak fra aktiviteter eller blir hjemme når det blir for mye julepress. Ingen velger åpen konfrontasjon, eller «bråk». Dette korresponderer med JVs ønsker om å fremstå som løsningsorienterte, ikke konfliktskapere.

Etiske utfordringer

Jeg spurte informantene mine om hva de tenker om homofili, og om det de lærer på skolen skaper problemer i forhold til egen tro.

Her er svarene entydige – Bibelen har fasiten, men mennesket må respekteres.

«Vi er opptatt av det som står i Bibelen, og der står det at menn ikke skal være med menn. Vi vil ikke være det selv. Vi har ikke lært så mye om det på skolen. Det er ganske uproblematisk for jeg har lært siden jeg var liten at sånn skal det ikke være.»

«Vi tar synspunktene ut fra Bibelen, men respekt kommer jo også inn i bildet. Jeg har hatt klassekamerater og lærere som var homofile, og jeg har stor respekt for dem selv om jeg ikke har noe forhold til dem.»

Også andre informanter uttrykte respekt, selv om de ikke ønsket å være en aktiv del av «det».

«Jeg respekterer det, men vil ikke ha noe med det.»

Ungdom og tro

«Bibelen sier at mann og kvinne skal være i lag. Jeg har jo likevel respekt for folk, og har ikke fordommer mot personen, men jeg vil ikke være en del av det.»

«Jeg tenker som Bibelen sier at det er galt, men jeg har respekt for folkene selv om handlingen er gal. Noen ganger er det støtende når det blir en stor del av måten de lever på som blir presentert. Hvis det blir vinklet som normalt trekker jeg meg tilbake. Jeg vil ikke skrive en tekst der jeg setter meg selv inn i den situasjonen.»

En annen påpeker at det ikke bare er JV-ungdommen som tar avstand fra homofili:

« Alle tenker forskjellig. Det er ikke sånn at alle de andre har en annen mening enn oss, de andre har også forskjellige meninger.»

«Det er veldig mange forskjellige meninger innad i klassen om dette.»

Informantene velger her stort sett den strategien de gjør i de fleste spørsmål: Bibelen, eller Læren, er autoriteten. De kan motta informasjon, og betyr at de respekter menneskene uavhengig av legning, men de ønsker på ingen måte å vise noe engasjement ut over dette. De peker også på at meningene om homofili ikke følger et vi/dem-skille, også andre i klassen tar avstand fra homofili. På den måten får de også vist til et slags flertallsargument til støtte for sitt syn.

Forventninger fra samfunnet: Utdanning

Et spørsmål som opptar ungdom – og lærere- er videre utdanning. Jeg spurte informantene om hva de tenker om videre utdanning, og om de opplever konflikt mellom egen holdning og skolens syn på temaet.

«Absolutt en konflikt. Rådgiveren på skolen vil at vi skal ta høy utdanning, og flirer nesten av oss. De vil jo bare vårt beste, vil at vi skal komme oss frem i samfunnet.»

En annen forklarer:

«Vi tror samfunnet skal kollapse, og da hjelper det ikke med 30 års utdanning.»

En viser til samvittigheten:

«Man må ta den utdanningen en selv mener en har samvittighet til. Mitt mål er en kort utdanning, men jeg vet ikke helt hva. Jeg vil bruke tid på det jeg mener er viktig.»

«Det er jo ikke forbud mot lang utdanning, det er de enkeltes valg, men vi blir oppfordret til å ta en kort utdanning for da får vi bedre tid til forkynnelse.»

Noen definerer krysspreset:

Ungdom og tro

«Det er et press fra skolen om å komme seg frem. Det er helt klart skolens mening, men det er vårt valg til syvende og sist.»

«For meg er høyskoleutdanning riktig, men jeg tror at det å tjene Gud er veldig viktig. Når det gjelder videre utdanning og samvittighet har det mye å si med ens personlige forhold til Gud. Hvis man ser at miljøet på høyskolen og det du mener er rett setter forholdet til Jehova og tjenesten i fare må man ta hensyn til samvittigheten. Det handler om hva man vil gjøre i fremtiden og hvor mye tid man skal bruke. Men kan jo bruke utdanningen i tjenesten.»

«Jeg har søkt allmenn, vet ikke helt etter det. Jeg har også lyst på en kort utdanning. Jeg ønsker å bruke livet mitt i tjenesten for Jehova. Og ha en jobb jeg trives i. Vi lever i en tid med mange vanskeligheter og tenker på Paradiset. Vi vil bruke tida til å forberede oss. Materielle ting er ikke så viktige, det viktigste er å tjene Jehova.»

Tjenesten settes høyt, informanten er preget av en pliktetisk tankegang, der perspektivet nåde versus gjerninger tilsynelatende er usynlig.

At flere nå tar teoretisk allmenutdanning er ikke nødvendigvis et uttrykk for at ungdommen nå ikke respekterer kravet om kort utdanning, det er kanskje bare et tegn på at definisjonen på kort utdanning er endret i løpet av årene. En treårig høyskoleutdanning i dag er såpass vanlig at mange ikke regner det som en høy utdanning. Å gå rett ut i jobb etter ungdomsskolen, noe som var en reell mulighet for få tiår siden, er nå nesten umulig å få til.

Både de informantene som velger kort og lang utdanning argumenter ut fra Jehova, ikke ut fra egne interesser og behov.

Fra talerstolen har jeg også hørt temaer som overtidsarbeid bli debattert, der det understrekes at man ikke bør ha en jobb som krever så mye tid og oppmerksomhet at man forsømmer familien eller tjenesten for Jehova. Dette er også noe de unge oppfordres til å tenke på ved valg av fremtidig yrke. Lydighet er en av dydene til JV (Sødal, 2009, side 81), og dette er også noe som kommuniseres med hensyn til skolegang. Lydighet til autoriteter er viktig, man skal oppføre seg pent og gjøre sin plikt, men lydigheten til Jehova overgår alt. Det er her, i skjæringspunktet mellom de jordiske og himmelske plikter, at JV-ungdom kan komme i en konfliktsituasjon. Riktignok er det allment god tatt, og pålagt, at man skal jobbe godt med skolearbeidet og få så gode resultater som mulig, men det kommuniseres samtidig at for lang utdanning er bortkastet. Tiden bør heller benyttes i tjeneste for Jehova. En utdanning er et nyttig verktøy for å klare seg i samfunnet og gjøre seg i

stand til å forsørge seg selv, men ut over dette er det ikke nødvendig å bevege seg oppover karrierestigen.

JV og Kunnskapsløftet

I løpet av de årene en JV befinner seg på skolebenken kan det også oppstå situasjoner der de unge JV opplever konflikter mellom skolens lærdom og egen tro.

Jeg har gått gjennom Kunnskapsløftet (K06), både generell og fagspesiell del, og lett etter formuleringer som kan komme på kollisjonskurs med JVs trospraksis. Her vil jeg bare vise noen få eksempler som illustrerer hvordan ulike oppfatninger og livssyn kan gi svært ulike tolkninger.

Under kapittelet «Det meningssøkende mennesket» står det at «oppfostringa skal tuftes på grunnleggjande kristne og humanistiske verdiar».

Dette er en formulering vi kjenner godt til, spørsmålet er om «kristne verdier» er et entydig begrep. For en som tilhører JV vil dette i utgangspunktet være en gledelig nyhet ettersom de ser på seg selv som de eneste sanne kristne, det spørs om resten av kristenheten er enig i det. For en JV vil f. eks homofil praksis være totalt uakseptabelt ut fra det de regner som «kristen verdi», men det har neppe forfatterne av K-06 tatt høyde for. Videre pekes det på den nasjonale kulturarven vår, og denne holdes opp mot de kristne verdiene. For JV som er mer opptatt av det kristne (overnasjonale) verdensfellesskapet, kan dette virke som en søkt kobling.

Lengre ned i teksten der vi at

«oppfostringa skal sjå mennesket som eit moralsk vesen, med ansvar for eigne val og handlingar, med evne til å søkje det som er sant og gjere det som er rett.»

I utgangspunktet er det noe de aller fleste kan gi sin tilslutning til, men hva er sant, og hva er rett? For en vanlig norsk ungdom vil kanskje målet være «et lykkelig liv», mens for en ungdom fra JV er «et rent liv» mer aktuelt. Hvis «et lykkelig liv» betyr flere seksualpartnere (seriemonogami), er det da rett, selv om en viser ansvar (bruker prevensjon) og er ærlig (om tidligere partnere)?

Dette viser at begreper og vendinger som i utgangspunktet virker nøytrale og allmenngyldige fort kan oppfattes forskjellig, og kanskje til og med virke ekskluderende, avhengig av hvilke tolkningsbriller man har på.

Det er lett å tenke at alle refererer til nasjonalstaten som en felles «mor», men da glemmer man at JV er en overnasjonal organisasjon som er mer opptatt av Jehovas kommende rike, enn av de politiske grensene på jorden.

Ungdom og tro

Når hele tenkesettet er fundamentalt annerledes enn majoritetsbefolkningens kan det føre til at verdensbilder kolliderer i klasserommet.

Opplæringsloven paragraf 1-2 og forskrift paragraf 3-2 slår fast at

«skolen skal legge til rette for samarbeid med heimen og sikre at foreldre/foresatte får medansvar i skolen.»

Både de foreldrene og ungdommene jeg har snakket med forteller om forståelse når de informerer lærere, men det skinner gjennom litt frustrasjon over at det egentlig ikke er mer enn overflateforståelse. JV har en helt annen virkelighetsoppfattelse enn majoriteten av det norske folk, og denne vil påvirke valg og verdier. I skolen møtes disse to kulturene, og uten noen ytre identitetsmarkør kan det være vanskelig å skjønne at man kan tenke så forskjellig om ting, og at det kan ha noe reell betydning.

At JV ikke feirer jul og fødselsdager blir kanskje sett på som en særegenhet eller en kuriositet, mens det egentlig er et uttrykk for en annen fortolkning av historien og Bibelen enn det gjennomsnittsnordmannen står for.

I skolehverdagen kan det gi seg uttrykk i at ungdom fra JV melder fritak fra ulike aktiviteter. Dette kan oppleves som en praktisk tilrettelegging, men det å melde fritak er et uttrykk for ønsket og behovet for å få praktisere sin tro uten å bli pådyttet storsamfunnets forståelseshorisonter.

Skolens tilrettelegging når troskonflikt oppstår

Kirkebesøk rundt jul og påske kan skape konflikter i forhold til tro, men løses ofte med fritak fra aktivitetene. Kravet i læreplanen om differensiert opplegg ved fritak følges i mitt materiale opp på ulike måter. Noen opplever at skolen lager et felles alternativ for alle som ikke skal på gudstjeneste, for eksempel se en film, andre får tilbud om å sitte i et eget rom og jobbe med arbeidsplanen når det foregår aktiviteter som JV-ungdommen ikke kan delta i.

Andre aktiviteter som ikke løses ved fullt fritak, men nettopp differensiert undervisning er for eksempel jule- og påskeverksted. Alternativet er å delta på formingsaktivitetene, men lage andre produkter, noe som ungdommene uttalte var greit.

"Ellers, når vi lager påskepynt og sånt, får jeg egne oppgaver. Da kan jeg velge selv hva jeg skal lage, for eksempel hjerter i stedet for påskehare. Det er ikke noe problem."

Ungdom og tro

Tanken på å bli tvunget med på gudstjeneste provoserer. En av informantene uttalte det slik:
"Å tvinge oss til å gå på gudstjeneste ville jo være som å ha et JV-møte der alle de andre måtte delta, og det ville vel ikke de andre foreldrene godta."

Her opplever informanten seg tydelig som en minoritet, og for å illustrere poenget snur han situasjonen på hodet. Han argumenterer ved hjelp av hypotetisk likebehandling mellom majoritet og minoritet, og sammenligner en gudstjeneste i Dnk med et møte i Rikets sal.

På spørsmål om de noen ganger hadde meldt fritak fordi læringsmålet på skolen kolliderte med med troen, meldte alle at de hadde gjort det. Svarene viser dog at det er litt ulike aktiviteter rundt på skolene, derfor blir det ulike ting de unge søker fritak fra:

«Når det er mye jul. Ofte drar vi til Syden da, men ikke alltid. Jeg vil jo være på skolen, jeg vil jo ikke ha fravær, men på skolegudstjenesten ber jeg om fritak.»

«For eksempel når vi heiser flagget rundt nasjonaldagen. Og når det er aktiviteter som har med jul og påske å gjøre.»

«En gang søkte jeg fritak fra en film.»

«På samedagen heiser de flagg på skolen vår. Og på FN-dagen. Da er ikke jeg med.»

«Hvis det er politikk, religion eller spiritisme søker jeg fritak.»

Informantene svarte slik da jeg spurte om hvilke alternativer de fikk mens de andre utførte den aktiviteten de var fritatt fra:

«Når det er flaggheising i skolegården er jeg enten på klasserommet eller ute, men uten å være med på det.»

«Jeg var på skolen og så en film sammen med de andre som ikke var på gudstjenesten. Før, på den gamle skolen, var jeg på skolen og gjorde lekser.»

JV-ungdommen opplever at alle lærerne er forståelsesfulle og prøver å legge tilrette for dem.

«Lærerne vet hva jeg tror på, og er litt obs på hva de sier.»

«Jeg opplever at de (lærerne) er forståelsesfulle. Foreldrene våre har snakket med skolen, og vi har fortalt hva vi tror på.»

«Jeg opplever at lærerne er veldig respektfulle. Hvis det bare er noe som skjer i en time eller sånn får jeg sitte i klasserommet og jobbe med andre ting.»

Selv om de uttrykker at de er fornøyde med det de opplever som en praktisk tilrettelegging, synes de likevel at det er urettferdig når de får fravær når de unnlater å møte på skolen på grunn av at det de tror på kommer i konflikt med skolens undervisning.

Ungdom og tro

«Det som er dumt er at vi får fravær hvis vi må være borte en hel dag.»

«Hvis vi er borte før jul får vi fravær.»

«Jeg vil jo være på skolen, jeg vil jo ikke ha fravær.»

Alle har en eller flere ganger opplevd at det å innta en passiv rolle ikke er nok, noen ganger er aktiviteten av en slik art at informantene (eller foreldrene) har valgt å melde fritak. Ungdommene opplever at lærerne respekter og forstår, selv om alternativene som blir presentert ikke alltid er like fantasifulle. Det eneste som alle (inkludert foreldrene som jeg har snakket uformelt med) er svært misfornøyd med er at fritak (borte fra skolen) føres som fravær på vitnemålet. Dette oppleves som en urettferdighet.

Hvilke løsninger velger informantene i en troskonflikt?

I en troskonflikt kan man velge ulike løsninger ut av problemet. For å se om informanten hadde et skille mellom teori og praksis, ønsket jeg å finne ut både hva de tenker og hva de gjør i slike situasjoner.

Jeg spurte ungdommen om hva de tenker i situasjoner på skolen der de blir presentert for et annet syn enn det de selv står for. Her har de fleste informantene en ganske praktisk tilnærming til problemet.

«Nei, hva tenker man? Det er jo greit å vite hva folk tror på. Jeg har aldri opplevd å bytte mening selv om jeg lærer noe nytt.»

«Jeg tenker at det er feil, vi har lært noe annet, det som står i Bibelen er rett, men da vet vi at andre har et annet syn.»

«Når jeg blir presentert for noe annet blir det en liten «å ja». Jeg blir ikke overrasket eller sjokkert. Vi lever jo i et samfunn. At vi lærer det generelle samfunnet som samfunnet er bygget på, det er bare sånn det er.»

Alle er nøye med å påpeke at de respekter at andre har et annet syn, men lar ikke sitt eget syn vike for flertallet. En sier:

«Det er viktig at ikke alle oppfatter deg som enig hvis du ikke sier noe. Man kan jo bare si: Jeg er ikke enig, men jeg respekterer deg.»

En ting er hva de unge tenker i møte med nye ideer, noe annet er hva de gjør med slik informasjon.

Ungdom og tro

«Jeg gjør de oppgavene som må gjøres, men jeg står ikke opp og sier at det er feil syn, men i diskusjoner sier jeg meningene mine.»

En annen sier:

«Jeg lytter til det som blir presentert. Hvis det er oppgaver til skriver jeg «mange tror.....» jeg gjør ikke noe stort nummer ut av det.»

En annen har en litt annen innfallsvinkel:

«Man kan jo ikke alltid slå i bordet. Alle synspunkter må respekteres. Det er viktig for vi forventer jo at de skal respektere oss. Jeg er ærlig hvis noen spør hva jeg tror på.»

Alle fremstår som sterke i troen, upåvirkelig av argumenter og kunnskaper utenfra, selv om de har ulik grad av selvhevdelse i klasserommet.

Ytre støtte

Ofte er JV-ungdom alene i klassen, og i noen tilfeller er de alene på skolen når det kommer til religiøs tro. Jeg spurte hvor de hentet råd og støtte når det spisset seg til i forholdet skole/tro.

Ingen av de unge svarte «meg selv», alle hentet støtte i familien eller menigheten.

«Jeg får støtte hos foreldrene mine. Og så føler jeg at vi får støtte og kjærlighet hos Gud.»

«Først og fremst mamma og pappa. Jeg kan selvfølgelig spørre ei jeg har studie med, eller andre venner i menigheten. Det er litt avhengig av hva jeg vil spørre om. Ikke minst kan jeg spørre Jehova.»

«Mest familien. Foreldrene. Jeg snakker med dem om alt, også problemer på skolen. Av og til snakker jeg med venninner om det. Vi har ofte samme syn på tingene.»

En av ungdommene minner om at ikke alle har foreldre som er JV, og da kan de eldste eller andre i menigheten være til hjelp. Ungdommene støtter og hverandre:

«Noen ganger, for eksempel hvis vi skal se en film på skolen, så snakker vi (ungdommene i menigheten) sammen, ser traileren og finner ut om det er noe for oss.»

Bibelen kan også fungere som autoritet:

«Så snart en konflikt dukker opp er min første reaksjon: Henvend deg til Jehova. Hvis man er usikker på hva som skal gjøres finner man jo svar i Bibelen. Gud kan hjelpe med sin hellige ånd og med ting vi har lest. Hvis jeg har spørsmål pleier jeg å undersøke litt. Det er helt vanlig å prate med familien når forskjellige tema dukker opp. De eldste er jo også til stor hjelp.»

Ungdom og tro

Ungdommen viser her at familien har stor betydning for hvordan de tenker og hva de føler, og hva de forplikter seg til. Menigheten blir også tatt frem, og Jehova blir også med største selvfølgelighet regnet som en rettesnor i livet.

Jeg var også nysgjerrig på hvor informantene søkte hjelp hvis de opplevde indre troskonflikter.

«Egentlig er det bare å spørre litt rundt eller lese og undersøke, men jeg har ikke følt det så mange ganger.»

«Det skjer jo i løpet av livet, spesielt i overgangen barn/voksen. Man tenker på hva man vil med livet når man blir voksen. Hvis det er noen ganger jeg ikke har forstått leser jeg og stiller spørsmål til andre som er modnere og har mer erfaring. De bruker Bibelen når de svarer. Ofte når jeg synes at noe ikke stemmer har jeg ikke hatt alle fakta.»

«Vi har mange måter å finne ut av det på. Vi har eget cd-rom som informerer. Alle publikasjoner er lagt inn. Jeg ville tatt det opp med familien min hvis jeg trengte utdyping.»

Ingen av informantene søkte hjelp på skolen, hos rådgiver, helsesøster eller lærere, hvis de trengte hjelp. Dette viser at ikke bare i skoleproblemer er familien en stor støtte, også i åndelig veiledning er de til stor hjelp.

Krysspress

På prøver sliter informantene mellom å gjøre det godt karaktermessig, og å følge egen samvittighet. Flere viser til en diplomatisk løsning:

«På prøver og sånt sier jeg alltid «i følge boka», jeg har ikke samvittighet til å si det som om det var sant.»

«Ofte når vi snakker om utviklingslæren. Det blir sett på som fakta, men det er jo ingen bevis. Det er feil slik det blir fremstilt i læreboka, vi ser objektivt på det. På oppgaver svarer vi «Det står boka at...»

Her viser informantene stor prinsippfasthet, samt mye kløkt. De ønsker gode karakterer på prøvene, flinkhet er en dyd, men de vil ikke gå på akkord med det de tror på. Løsningen blir da å vise at de har lest teksten som står i boka og kan referere til den, men at de på ingen måte går god for innholdet. På den måten får de både vist kunnskap og markert hva de faktisk tror på.

Kapittel 5 DRØFTING OG KONKLUSJON

I denne drøftingen vil jeg ta for meg de problemstillingene som jeg forespeilet i innledningen, og se om jeg gjennom det materialet jeg har presentert har funnet svar på noen av spørsmålene.

Jeg vil se informantenes svar opp mot JV-teologien, og jeg vil se om disse svarene faller inn i noen av Hoems kategorier for sosialisering. Med dette vil jeg søke å finne ut om informantene løser konfliktene de møter i spenningsfeltet tro/skole på kollektivt eller individuelt plan.

For det første ville jeg finne ut om informantene opplevde konflikt mellom skolelærdom og personlig tro, og i tilfelle hva konflikten(e) består i. Jeg ønsket videre å se på hvordan skolen løste konfliktene (hvilket tilbud de ga de unge) og ikke minst: hvordan informantene selv løste det.

Jeg vil se på dette ut fra de fire hovedområdene jeg allerede har stilt spørsmål fra:

- forholdet til menigheten
- forholdet til medelever og sosial tilhørighet i klassen
- fag og aktiviteter på skolen
- etiske utfordringer og forventninger fra samfunnet.

Forholdet til menigheten

Alle informantene uttrykte et svært positivt forhold til menigheten sin, og til medlemmene der. De understreket også verdien av undervisningen, og definerte det sosiale miljøet i positive ordelag. På møter og stevner blir alle aldersgrupper inkludert, noe som bidrar til å høyne vi-følelsen.

Etttersom JV-ungdommen ofte opplever seg selv som annerledes i storsamfunnet, her representert med skolen, er menigheten og organisasjonen en motkultur. På møter og stevner føler informantene seg hjemme. De kjenner sjargongen og har felles referanserammer, noe de ikke nødvendigvis opplever i skolehverdagen. Stenge rammer i menigheten virker trygt og forutsigbart. Til en viss grad kan en snakke om indre samhold versus ytre fiende, selv om JV som organisasjon eller menighet ikke kommuniserer et åpent fiendebilde til skolen.

Vi kan se at sosialiseringen skjer i menigheten, og menigheten er også premissleverandør for meninger og holdninger.

Forholdet til medelever

I forholdet til medelevene uttrykte alle mine informanter at de hadde det greit, de følte seg respekterte av de andre, og de uttrykte at de respekterte de andre selv om de i mangt og meget hadde ulikt syn.

En av informantene påpekte at hun aldri hadde blitt mobbet for sin tro. I den andre enden av skalaen valgte en av informantene å tolke latter og spøk som ubetenksomhet.

Informantene trekker selv et vi/dem-skille, og oppgir ulike grunner til at de ikke er så mye sammen med klassekameratene på fritiden. En av grunnene de oppgir er tid. JV-ungdommen er opptatte av menighetens aktiviteter. Det er møter på Rikets sal to ganger i uken, i tillegg er det personlige bibelstudier, familiestudier, gruppestudier og dør-til-dør-evangelisering. De er også pliktoppfyllende med hensyn til lekser, og har heller ikke helt oversikten over hva de andre i klassen bruker tiden til.

En annen grunn informantene oppgir er medelevenes oppførsel. JV-ungdommen legger vinn på å vise god oppførsel, uten banning eller utsvevende liv. De andre er opptatte av festing, kjæresten og sladder. JV-ungdommen argumenter både ut fra tro, interesse og livsførsel når de forklarer hvorfor de har et noe distansert forhold til sine medelever. De ønsker ikke å komme på kant med noen, men har heller ikke noe behov for å utdype vennskapet.

En tredje faktor, som ingen av informantene nevner, kan være vissheten om at «de andre» ser på JV som en sekt, med alt det negative det innebærer, og dette kan bevisst eller ubevisst styrke JV-ungdommens opplevelse av ytre fiende/indre samhold.

Ser man på forholdet mellom JV-ungdommen og de andre i klassen kan man, ved å låne Hoems vokabular si at de deler et interessefellesskap, men ikke et verdifellesskap. JV-ungdommen er på skolen for å lære det de trenger for å fungere i det samfunnet de lever i slik at de kan forsørge seg selv, og fungere på det nivået de ønsker, men de deler ikke alle verdiene til de andre.

De andre i klassen representerer ingen nytte, og har derved heller ikke noen verdi utover det faglige og sosiale der og da. Dette fører ikke nødvendigvis til en åpen konflikt mellom partene, men utgjør et markert skille. Ut fra JVs egen teologi er arbeidet med å fremme Jehovas rike det viktigste, å bruke tid på vennskap og fjas med klassekameratene blir underordnet. Man kan kanskje gå så langt som å si at det er en interessekonflikt mellom JV-ungdommen og de andre i klassen, i og med at de ser ulikt både på nytten og verdien som det sosiale i en klasse kan gi.

JV-ungdommen bygger sin identitet i menigheten, der de finner folk med både felles verdier og

Ungdom og tro

interesser. Det er der de opplever den forsterkende sosialiseringen, ikke sammen med klassekameratene på fritiden.

Som bakteppe fant jeg ut fra mitt materiale ut at JV-ungdommen føler en større tilhørighet til menigheten enn til sine jevnaldrene på skolen. Det er der de opplever den forsterkende sosialiseringen, ikke sammen med sine klassekamerater. De henter kunnskaper og holdninger fra menigheten, og trekker et skille mellom seg og de andre, både når det gjelder oppførsel og interesser. De opplever likevel ikke å leve i åpen konflikt med de andre, og ønsker ikke på noen måte å provosere frem noe som fører til ubehageligheter. Identiteten ligger i menighetslivet, skolen er en arena for å erverve den kunnskapen man må ha for å fungere i samfunnet. Ungdommen er styrt av plikt- først og fremst til Jehova, men også til å vise god oppførsel og gjøre det som blir krevd av dem.

De definerer seg som en gruppe, og svarer ofte i 1. person flertall når de skal utdype egne holdninger.

En grunn til at svarene er så like kan være at de alle har deltatt i den samme skoleringen der rett og galt er tydelig kommunisert. Kritisk tenking er ikke en verdi som settes høyt i JV. Gruppens holdning har større verdi enn individuelle meninger, et tett fellesskap kan trues av avvikende syn. Bibelen har fasiten, og den tolkes ikke individuelt, men forkynnes likt og kollektivt i hele verden.

Fag og aktiviteter på skolen

I det faglige kapitlet vil jeg dele opp drøftingen i to hoveddeler: fag og andre aktiviteter. I mitt materiale fant jeg at de fagene som bød på mest problemer i forhold til JVs teologi var naturfag, RLE og samfunnsfag.

Naturfag

I naturfag ligger selve grunnsynet på verdens opprinnelse som en skygge over all undervisning. Norsk skole er darwinistisk rettet, mens JV helt klart har et kreasjonistisk ståsted. Dette opplever informantene problematisk, fordi de ikke godtar at det verdensbildet skolen presenterer

Ungdom og tro

nødvendigvis er objektivt, og de sliter trossmesig med å svelge det som sannhet.

Her kommer en helt tydelig verdikonflikt til syne, noe som i følge Hoem kan føre til desosialisering. I mitt materiale er det ingenting som tyder på at informantene vil ta inn over seg skolens verdier i denne saken, altså en resosialisering. Hvis informantene skjerner seg for det miljøet (kunnskapen) skolen representerer kan det føre til forsterket sosialisering, skillet vi/dem vil med årene bli skarpere.

Ut fra svarene informantene gir ser man at ungdommen kollektivt tar avstand fra det verdensbildet de får presentert på skolen. De knytter seg sterkere opp mot den forklaringen de får i menigheten, og er rimelig samstemte i at skolens lærdom ikke kan overprøve kunnskap de får fra Jehova. En europeisk harmonisering mellom tro og vitenskap er heller ikke tema, bortsett fra en av informantene (hun som velger høyskoleutdanning) som så på seg selv som "litt vitenskaplig".

En av informantene bruker samvittighetsargumentet, og viser med dette at det ikke bare er overfladisk synsing, men at dette er noe som har blitt grunnfestet i henne. Informantene følger sin indre stemme, de reagerer på ting som kolliderer med troen, og de prøver å finne praktiske løsninger i stedet for å gå til åpen krig.

De søker støtte utenfor seg selv, i familien, menigheten, eller litteratur utgitt av JV. Forankringen er ytre verdimesig, men etikken er gjort personlig.

RLE

I Rle-timene uttrykker alle at de finner færre konfliktområder. Å få presentert andre religioner og livssyn oppleves greit og nøytralt. Unntaket er kristendommen, der lærebøkene har et syn som motstrider med JVs tolkninger av Bibelen og dogmene. Eksempel på dette er korset, treenighetslæren og Jesu posisjon i guddommen. I denne delen av RLE-faget finner ikke JV noe som kan sikre en dobbelkvalifisering. I følge Mogstad er skolens dannelsesprosjekt en del av KRL/RLE-fagets særskilte oppgave. Faget skal dobbelkvalifisere: eleven skal både finne støtte for egen tro, og lære om andres. Mangfoldet skal sikres uten at enheten sprekker. En del av ambisjonene for faget er at elever skal møte egen tro på alle alderstrinn, noe som ofte er vanskelig for skolen å gjennomføre i praksis. Den kristendommen de får presentert på skolen er ikke den samme de møter i Rikets sal. I tillegg er det svært lite pensum om JV, så kristendomsdelen av faget er ikke med på å gi JV-ungdommen forsterkende sosialisering.

Samfunnsfag

I samfunnsfag er politikk et stort tema, noe som for JV-ungdommen kan by på problemer. JV har ingen tro på nasjonalstaten eller overnasjonale politiske løsninger. De betaler sin skatt og gjør sin borgerplikt, men hevder at Jehova er den eneste sanne leder og derfor den eneste som kan skape fred og kreve underkastelse. JV forholder seg ikke til nasjonaldager eller flagget som symbol, de er pasifister og deltar heller ikke på noen måte i partipolitisk virksomhet.

Her inntar informantene en noe tilbakelemt holdning i det de ytrer at det er greit å bli informert om politikk, men ikke greit å delta.

I mitt materiale kommer det frem at informantene og skolen har ulikt syn på nytteverdien av politisk kunnskap. JV-ungdommen ser på det som ren informasjon som senere i livet blir passiv kunnskap. Skolen har som mål å oppdra aktive samfunnsborgere med demokratiske verdier, og under dette sorterer også politisk aktive mennesker. Gjennom valgpolitisk arbeid vil skolen sosialisere elevene til senere politisk aktivitet. JV-ungdommen vet at de ikke skal delta politisk aktivt i samfunnet senere, og trekker seg derfor unna denne typen påvirkning.

De gjør personlige valg, og begrunner det i troen, og søker støtte hos andre trosfeller. Selv om informantene er tydelige på at politisk aktivitet er helt uaktuelt for dem, oppstår det et litt differensiert syn når det kommer til elevråd.. For noen av informantene er det uaktuelt å delta i elevråd siden definerer elevråd som politikk. For andre er det greit fordi det er demokrati, ikke politikk. Her gjør ungdommene ulike valg og finner ikke en felles begrunnelse i tro eller menighet.

Høytider og markeringer

I løpet av skoleåret opplever JV-ungdommen flere ganger at aktiviteter kommer på kollisjonskurs med egen tro og egne verdier. Julen og alt som spinner rundt den er felles for alle skoler, og er det som oppleves mest påtrengende. Ellers har skolene litt ulik fokus på andre markeringer, men fødselsdager, påske, flaggheising på FN-dagen, samedagen og 17.mai oppleves problematisk.

JVs teologi er på kollisjonskurs med Dnk med hensyn til synet på jul og påske, og derfor tar JV avstand fra den "vanlige" feiringen. Når det gjelder de andres markeringer definerer JV dem som

ubibelske, og ønsker derfor ikke å delta i disse.

Informantene velger stort sett en passiv tilskuerrolle, de kan se på, men ikke delta. Blir de spurt forteller de hva de tror og mener, men de "ypper ikke til bråk."

Også her ser vi at informantene ikke deler verdifelleskap med de andre elevene, og de ønsker heller ikke å bli sosialisert inn i det. Der presset mot egen tro blir for sterk, eller de opplever at de blir utsatt for å utøve en annen tro, melder de fritak, ellers inntar de observatørstatus. De vil på den måten bli orientert om hva som skjer i samfunnet, og slik sett oppnå "halv" dobbelkvalifisering.

Etiske utfordringer og forventninger fra samfunnet

I denne kategorien har jeg tatt opp to spørsmål for å belyse utfordringer en ung JV i dag står over. Det ene er synet på homofili, det andre er holdning til videre utdanning.

Homofili

Homofili er et kontroversielt tema, og i de siste årene har det kommet inn i stadig flere fag i ungdomsskolen. (litterære tekster, naturfag, musikktekster). Her står informantene samlet i felles front: homofili er ubibelsk, og dermed ikke et akseptabelt levesett for et Vitne. Her svarer mange i "vi"-form, og understreker med det at dette er noe som hele menigheten enes om. De begrunner riktignok synspunktet i den høyeste autoriteten: Bibelen, men de står ikke alene i denne meningen. Likevel understreker de at de respekterer homofile mennesker, men de tar avstand fra handlingen. En av informantene sier at hun trekker seg tilbake hvis "det blir vinklet som normalt."

I denne saken trekker de veksler på at det er delte meninger om saken i klassen. Her kan de både støtte seg på Bibel og menighet, og flertallet av de andre i klassen. Dette var det eneste spørsmålet der de andre i klassen ble brukt som vekt i argumentasjonen.

Videre utdanning

Ettersom dette livet er midlertidig, og evigheten med Jehova er det viktigste er høyere utdanning en smule bortkastet for et JV. Dette kommuniseres også i menigheten både i undervisning og taler, selv om det ikke settes et forbud for de unge mot å ta høyere utdanning. De oppfordres av flere grunner til å ta en kort utdanning, men i dagens samfunn kan det diskuteres hva en kort utdanning

Ungdom og tro

innebærer. Mine informanter har litt ulikt syn på det. En velger høyskole, men er snar til å påpeke at også hennes utdanning kan brukes til å ære Jehova. De fleste er ikke helt sikker på hva de vil bli, men flere uttrykker at de ønsker en kort utdanning. De lener seg på en kollektiv holdning i menigheten, og begrunner valget ut fra tidsøkonomiske perspektiver – tiden er for dyrebar til å bruke til lang utdanning, det viktigste er tjenesten for Jehova her og nå, samt det evige livet etterpå.

En av informantene forteller at dette er en konflikt i forhold til skolen. Rådgiveren presser på for å få de unge til å ta høy utdanning, men ungdommen selv henviser til samvittigheten, og gir den autoritet.

I dette spørsmålet er skolen og eleven igjen i en verdikonflikt. Skolen ønsker (på vegne av samfunnet) at de unge skal utnytte ressursene sine, de unge selv prioriterer menighetsliv foran egen utdanning.

I følge sektteorien til Ringnes/Uland vil

«vanlige sorteringsmekanismer som utdanning, yrke eller inntekt, bli underordnet, og man kan f.eks. få en lederkarriere i den nye sammenhengen, uten å ha slike posisjoner «der ute».

(Ringnes, 2014, side 264)

For JV-ungdommen gjelder slike posisjoner eventuelt bare for menn.

Her kommer de ulike verdensbildene i konflikt – JV-ungdommen ser ikke på denne verden som et blivende sted, derfor er det ikke så viktig å spandere for mange ressurser på den. For informanten som velger høyskoleutdanning kan det være et tegn på resosialisering, men hun begrunner det selv ut fra tjeneste for Jehova.

Informantene har et himmelvendt perspektiv som ikke forstås av skolen, og kanskje derfor underkommuniseres i den dialogen. Støtten til å ta de valgene de gjør og stå i mot presset fra skole og samfunn hentes i menighetens kollektive holdning og verdisyn.

Konklusjon

Ut fra mitt materiale ser jeg at ungdom fra JV opplever menigheten som en trygg havn der de får opplæring i og støtte for sin tro, samtidig som de opplever gode sosiale relasjoner med flere generasjoner. Derimot opplever informantene flere konflikter i skolen. Den ene typen konflikt omhandler forholdet til de andre elevene, og de sosiale utfordringene dette gir. Her velger JV-

Ungdom og tro

ungdommen en litt passiv, tilbaketrukket rolle. De er sammen med de andre i skoletiden, og definerer dem som venner, men på fritiden har de en mer begrenset, om ingen, kontakt. Begrunnelsen mine informanter gir til det er at de for det første ikke har tid til så mye annet enn skolearbeid, familie og menighet, verdier som står svært høyt hos JV-ungdommen. For det andre opplever de at de andres interesser og livsstil er perifer i forhold til sine egne. De andre ungdommene har en mer utagerende livsførelse, og i ord og gjerning plasserer de seg langt på siden av det JV anser som god livsførelse og god etikk. JV-ungdommen har menigheten som sosial og læringsmessig arena, og opplever ikke noe savn i forhold til andre aktiviteter.

På skolen kan de oppleve at troen deres blir satt under press. Om dette sier Jan- Olav Henriksen:

« Mennesker opplever det krenkende når de blir angrepet for sin religiøse overbevisning. Det henger sammen med at det å angripe menneskers religiøse tro ikke bare handler om å angripe deres måte å forstå virkeligheten på rent kognitivt. Snarere er det et angrep på deres erfaringsverden, det vil si det som deres identitet er grunnnet i og hviler på– det som skaper erfaring av tilknytning, trygghet og samhold.»

(Henriksen, 2014, side 63)

I forhold til skolefag og aktiviteter opplever informantene en del konflikter, men ingen store og høylydte. De fleste konfliktene oppstår når tro og undervisning kolliderer pga ulike virkelighetsoppfatninger. Store konflikter løses med fritak, mindre med alternative aktiviteter. I en del av tilfellene viser informantene til samvittigheten når de unnlater å delta på aktiviteten, eller si seg uenige i diskusjoner. Ofte velger de en passiv linje, tilbaketrekking eller taushet, men alle bedyrer at de sier hva de tror og mener hvis de blir spurt. JV er trofast mot sitt eget reaksjonsmønster: tilbaketrekking eller markere standpunkt, men aldri aggressiv konfrontasjon. De opplever stort sett å bli forstått og respektert av medelever og lærere, men det skinner gjennom at enkelte ganger er virkelighetsoppfatningen så ulik at det blir svært vanskelig å ta hverandres perspektiver.

Et siste konfliktområde jeg valgte å se på var samfunnets forventninger til de unge, her representert ved synet på videre utdanning. Her er verdisyneene langt fra hverandre. I informantens virkelighet er utdanning noe dennesidig som man ikke bør prioritere. Meninger og holdninger blir påvirket av historiesyn og virkelighetsoppfatning, og dette er kollektivt for hele menigheten.

Ungdom og tro

Studien viser at informantene henter støtte og hjelp i menigheten, og der får de og sine verdier g holdninger. Når problemer oppstår, er de unge ofte i tidlig alder klar over hva som forventes av dem, og er derfor forberedt på hva som kreves. Både i skriftlig og muntlig form kommuniseres menighetens lære hyppig, slik at de unge tidlig har en klar rettesnor. Et sterkt indre samhold om de samme verdiene gjør det lettere å stå mot et ytre press, fra for eksempel skolens lære og verdier.

Problemene mine informanter møter oppstår på individuelt plan (eks invitasjon til bursdager, tilbud om juleselskaper, Darwinsk undervisning), men løses på kollektivt nivå med en felles etikk og en felles holdning som bærebjelke i menigheten.

Går vi tilbake til forskningsoversikten min, kan vi se at JV-ungdommen lever i to parallelle virkeligheter – til en viss grad slik som den pakistansk-norske ungdommen gjør, selv om JV-ungdommen her etnisk norske foreldre. Både de norsk-pakistanske og mine informanter lever i kollektiv tenking som skiller seg fra majoritetens.

Dette står i sterk kontrast til «normalungdommen» Brunstad forsket på, i min oppgave blir disse representanter for «de andre».

Også i Leganger- Krogstads rapport fra et læstadiansk miljø står kollektiv tenkning og eldstebrødrenes ord sterkt. I dette miljøet var responsen fra foreldrene lik: eleven trekkes ut av undervisning som oppleves som åndelig skadelig.

Mine informanter lever i de fleste tilfellene i interessedefelleskap med sine medelever, men når verdikonfliktene blir for store velger de å trekke seg ut, og søker støtte og trygghet i menigheten.

LITTERATURLISTE

Brunstad, Paul Otto: «*Ungdom og livstolkning*»

Tapir akademiske forlag, 1998

Danbolt med flere: «*Religionsspsykologi*»

Gyldendal akademiske 2014

Engen, Thor Ola: «*Dobbelkvalifisering og kultursammenlikning*»

Opplandske bokforlag, 1989

Henriksen, Roar: "*Gud bor i Brooklyn. En bok om Jehovas vitne*"

Gyldendal 2004

Kvale, Steinar: «*Det kvalitative forskningsintervju*»

Gyldendal akademisk 2001

Leganger-Krogstad, Heid: «*Læstadianske oppdragelsesidealer og skolekonflikten i Alta.*»

HiF- forskning, 1995

Mogstad, Sverre Dag: "*Fag, identitet og fortelling*"

Gyldendal Akademisk 2000

Postholm, May Britt: «*Kvalitativ metode*»

Universitetsforlaget 2005

Rignes, Hege og Sødal, Helje Kringlebotn: «*Jehovas Vitner – et flerfaglig studium*»

Universitetsforlaget 2009

Ungdom og tro

Sandnes, Karl Olav: *«Med Homer i sekken»*

Det teologiske menighetsfakultet, 2011

Østberg, Sissel: *«Muslim i Norge»*

Universitetsforlaget, 2003

Kunnskapsløftet K06, generell og fagspesifikk del

Utdanningsdirektoratet

Jehovas vitner: *«Våkn opp! Hvordan gjøre det bra på skolen?»*

Oktober 2012, nr 10

Nettsider:

Lovdata.no: Opplæringsloven, (8. april 2013)

Regjeringens dokumentarkiv: Formålsparagrafen (8. april 2013)

Utdanningsforbundet: "Lærerprofesjonens etiske plattform"

Vedlegg 1: INTERVJUGUIDE, JEHOVAS VITNE- UNGDOM

1. Er du ofte på møter i menigheten?
2. Treffer du slekt og venner der?
3. Hva liker du best med møtene?
4. Er det noe du ikke liker så godt?
5. Er det noe på møtene som er vanskelig å forstå?
6. Kaller du deg selv Jehovas vitne? Hvorfor? Hva er viktig?
7. Tror du at du kommer til å være aktiv i menigheten når du blir voksen?
8. Kan du fortelle litt om troen din?
9. Er det mange fra menigheten din på den skolen du går?
10. Har dere kontakt på skolen?
11. Er det spesielle aktiviteter i løpet av skoleåret som er vanskelig å harmonisere med din trospraksis?
12. Opplever du i skolehverdagen at det er vanskelig å ha en tro som er litt annerledes enn det de fleste andre ungdommen på skolen har?
13. Opplever du at troen din kommer i konflikt med ting du lærer på skolen?
Tenk gjennom fag for fag: norsk, matematikk, historie, samfunnskunnskap, geografi, musikk, kroppsøving, kunst og håndverk, mat og helse, naturfag, engelsk, andre språkfag, valgfag, RLE, annet (elevråd etc.)
14. Hva tenker du hvis/når du opplever at skolen presenterer en annen kunnskap eller holdning enn den du har?
15. Hva gjør du i slike situasjoner?
16. Hvem søker du råd hos hvis du opplever problemer eller konflikter i forhold til skolen?
17. Hvis du har en troskonflikt, hvordan løser du den?
18. Har du noen ganger meldt fritak for aktiviteter på grunn av at det kolliderer med trospraksisen din?
19. Hvis ja på 18, hvordan reagerte lærerne på skolen din? Hvilke alternativer fikk du?
20. Snakker du med andre i menigheten om slike ting?
21. Opplever du krysspress mellom det du lærer hjemme og det du lærer på skolen?
22. Opplever du stor forskjell på hvordan du tenker og oppfører deg i forhold til dine medelever? På hvilken måte? Hvordan takler du det?

Ungdom og tro

23. Hva tenker du om videre utdanning? Synes du det er konflikt mellom skolens og menighetens syn på videre utdanning?
24. Hva tenker du om homofili? Er det du lærer på skolen om dette et problem i forhold til det du selv mener?
25. Prøver du å skjule det du mener hvis du mener noe annet enn de andre om ulike ting, eller sier du fra i klassen? Enn i menigheten?